

Analýza geografických předpokladů cestovního ruchu Vysočiny

List zadání bakalářské práce

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ .

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 1. 5. 2012

.....

Podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat RNDr. Jozefu Mečiarovi za veškeré rady, komentáře a ochotu k vypracování bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat Ing. Zdeňce Kasalové z Krajského úřadu za věnovaný čas, poskytnuté nápady, rady a informace.

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

**Analýza geografických předpokladů
cestovního ruchu Vysočiny**

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Filipová

Vedoucí práce: RNDr. Jozef Mečiar

Jihlava 2012

Abstrakt

Filipová Kateřina: Analýza geografických předpokladů cestovního ruchu Vysočiny. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická v Jihlavě. Katedra Cestovního ruchu. Vedoucí práce RNDr. Jozef Mečiar. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2012. 71 stran.

Obsahem bakalářské práce je zhodnocení geografických předpokladů pro cestovní ruch Kraje Vysočina. V první části se práce zabývá obecnou charakteristikou oborů cestovní ruch, geografie a geografie cestovního ruchu. Další část práce už je věnována samotné analýze předpokladů, která zahrnuje lokalizační, selektivní i realizační předpoklady, popsání nabídky pro cestovní ruch a přidání i zhodnocení určitých předpokladů. Dále jsou v práci zahrnuty grafy vycházející ze statistických dat o návštěvnosti ubytovacích zařízení na Vysočině. Je sestavena SWOT analýza na základě poznatků, ze které potom také vychází potenciální cestovní ruch na Vysočině.

Klíčová slova: Geografie, cestovní ruch, předpoklady CR, potenciál, okresy, Vysočina.

Abstract

Filipová, Kateřina: Analysis of the geographical assumptions of tourism of the region Vysočina. Bachelor thesis. College of polytechnics in Jihlava. Tourism department. The work supervisor RNDr. Jozef Mečiar. Degree of professional qualification: Bachelor. Jihlava 2012. 71 pages.

The intention of this bachelor thesis is to evaluate the geographical possibilities of the Vysočina region. The first part of the work deals with general characteristic of tourism, geography and geography of tourism. The next part of the work is dedicated to tourism of Vysočina region and the interpretation of the geographical possibilities including localization, selective and realization condition and its evaluation. In this bachelor thesis the graphs based on statistical data about attendance of accommodation facilities are implicated. Based on findings the SWOT analysis has been set out, from which the potential tourism Vysočina region results from.

Key words: Geography, tourism, possibilities of tourism, potentiality, cantons, Vysočina.

Obsah

Úvod a cíl práce	11
1 Teoretická část	12
1.1 Charakteristika cestovního ruchu	12
1.1.1 Vývoj cestovního ruchu	12
1.1.2 Základní pojmy	15
1.1.3 Formy cestovního ruchu	16
1.1.4 Druhy cestovního ruchu	17
1.2 Charakteristika geografie	19
1.2.1 Vývoj geografie	19
1.2.2 Základní pojmy	19
1.2.3 Členění geografie	20
1.3 Charakteristika geografie cestovního ruchu	21
1.3.1 Základní pojmy	21
1.3.2 Činitelé rozvoje a rozmístění cestovního ruchu	21
2 Analýza geografických předpokladů cestovního ruchu Vysočiny	24
2.1 Vymezení regionu	24
2.2 Přírodní předpoklady	25
2.2.1 Geomorfologie	25
2.2.2 Pedologie	25
2.2.3 Klima	27
2.2.4 Hydrologie	29
2.2.5 Flóra a fauna	31
2.2.6 Chráněná území	32
2.3 Kulturně historické předpoklady	35
2.3.1 Stavby Jana Blažeje Santiniho	35
2.3.2 Židovské památky	35
2.3.3 Hrady a zámky	36
2.3.4 Technické památky	36
2.3.5 Památky UNESCO	41
2.3.6 Společenské, kulturní a sportovní akce	44
2.4 Selektivní předpoklady	45
2.4.1 Průmysl	46
2.4.2 Zemědělství	47
2.4.3 Zhodnocení selektivních předpokladů	47
2.5 Realizační předpoklady	48
2.5.1 Dopravní předpoklady	48
2.5.2 Zhodnocení dopravních předpokladů	50
2.5.3 Materiálně technická základna	51
3 Cestovní ruch na Vysočině	54
4 Propagace Kraje Vysočina	56
5 Návštěvnost Kraje Vysočina	59
5.1 Počet hostů v ubytovacích zařízeních v České republice v roce 2011	59
5.2 Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na Vysočině	60
5.3 Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých měsících roku 2011	61
5.4 Počet hostů podle zemí v Kraji Vysočina	62
5.5 Průměrná délka pobytu	63
6 SWOT analýza Vysočiny	64

6.1.1	Silné stránky	64
6.1.2	Slabé stránky	64
6.1.3	Příležitosti	65
6.1.4	Hrozby	65
7	Potenciální cestovní ruch	66
Závěr		68
Seznam použité literatury		69
Seznam obrázků		71
Seznam grafů		71
Seznam tabulek		71

Úvod a cíl práce

Téma jsem si zvolila především proto, že v kraji Vysočina žiji už od narození, znám ho a bylo by pro mě určitým přínosem se o něm ještě něco dozvědět a poznat blíže jeho potenciál.

V první části své práce jsem se zaměřila na teorii z oborů Cestovního ruchu, Geografie a Geografie cestovního ruchu. Je zde popsán jejich historický vývoj až po současnou dobu, popřípadě jsou zmíněny některé důležité mezníky a čtenář je blíže seznámen s tím, co vlastně tyto pojmy znamenají. Nakonec jsou ještě rozebrána jejich rozčlenění.

Hlavním cílem mé práce je analýza geografických předpokladů cestovního ruchu Kraje Vysočina, které se podrobně věnuji v další části své práce. Nejprve se zmiňuji o přírodních předpokladech tvořených geomorfologií, pedologií, klimatem, hydrologií, biosférou a chráněnými územími. Dále se věnuji kulturně-historickým předpokladům s výběrem zajímavých atraktivit na tomto území doplněných ještě o různé akce. Moje analýza je ukončena selektivními a realizačními předpoklady.

Dílním cílem a zároveň další kapitolou je také porovnávání současného a potenciálního zaměření cestovního ruchu na Vysočině. Popsala jsem zde cestovní ruch na tomto území, zajímala jsem se i o způsob propagace a kdo je za ní zodpovědný. Na základě analýzy geografických předpokladů jsem sestavila SWOT analýzu Vysočiny a následně stanovila potenciální cestovní ruch kraje.

Ke zpracování bakalářské práce byly použity různé odborné publikace, internetové zdroje a brožurky. V rámci práce jsem navštívila ještě příspěvkovou organizaci Vysočina Tourism a Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu na Krajském úřadě v Jihlavě.

1 Teoretická část

V této části své bakalářské práce bych chtěla nejdříve začít s objasněním pojmů týkajících se cestovního ruchu, geografie a geografie cestovního ruchu. Dále bude čtenář seznámen s jejich postupným vývojem od historie až po současnost, budou upřesněny jejich formy nebo rozdělení a vysvětleny pojmy, které s nimi souvisí.

1.1 Charakteristika cestovního ruchu

1.1.1 Vývoj cestovního ruchu

Cestovní ruch patří už v dnešní době do běžných potřeb obyvatelstva a stal se tak důležitou součástí jejich života. K rozvoji cestovního ruchu přispívá mnoho faktorů. Tyto faktory se týkají zvyšování počtu obyvatelstva na zemi, jejich finančních možnostech, rostoucí vzdělanosti, lepšího zdravotního stavu, přání poznávat nová místa, kultury, tradice a touha zažít něco nového.

Jako příčiny cestovního ruchu můžeme označit:

- „*potřebu obnovit spojení s přírodou s cílem reprodukovat pracovní sílu*
- *růst vzdělání jako realizace potřeby poznání*
- *obnovování a navazování styku s lidmi*“ (9, str. 17)

V historii lidé cestovali především kvůli obchodním, poznávacím a vojenským důvodům. Dnešní cestovní ruch je zaměřen hlavně na volnočasové aktivity, poznání a rekreaci.

Vývoj cestovního ruchu řadíme nejčastěji do čtyř etap:

- prvopočátky (od 480 př. n. l. do 16. století)

Národy Řeků, Římanů a Egyptanů můžeme označit jako první cestovatele. Nejstarší popisy z cest pochází již z roku 480 – 425 př. n. l.

Ve středověku se cestovní ruch týkal hlavně bohatých šlechticů, bohatých kupců a měšťanů. Ve 13. století se začaly podnikat cesty do zámoří (z důvodů obchodních, kolonizačních i objevitelských). Nejslavnějším cestovatelem byl

Marco Polo, který zůstal na dvoře čínského císaře sedmnáct let. V 15. století nastal rozvoj zámořských objevů, ze kterých byly nejdůležitější portugalské a španělské námořní plavby. Nejslavnějšími mořeplavci - Kryštof Kolumbus, Bartolomeo Diaz, Vasco de Gama a Amerigo Vespucci.

- začátky moderního cestovního ruchu (od 17. století do 19. století)

Moderní cestovní ruch začal v 17. a 18. století, kdy šlechtici a kupci měli možnost volného pohybu po cizích zemích. Tyto cesty byly tedy uskutečňovány šlechtici a tovaryši, aby mohli získat zkušenosti. Na konci 17. století bylo cestování dost ovlivněno průmyslovou revolucí. Bylo zapotřebí nových pracovních sil, což vedlo k omezení volného času, protože technický pokrok vedl k růstu vzdělání a nových odborných zkušeností. V roce 1827 byl vydán první knižní průvodce, který sestavil Karl Baedeker. Jeho úkolem bylo usnadnit cestování také středním vrstvám. Organizovaný cestovní ruch se dává nejvíce do souvislosti se jménem Thomase Cooka. Tento Angličan založil v roce 1841 první cestovní kancelář a zasloužil se o uskutečnění prvního výletu osobním vlakem jak po anglickém venkově, tak ještě zorganizoval první zahraniční zájezd, který vedl na Světovou výstavu do Paříže. V polovině 19. století se cestovní ruch týkal především nejbohatších členů společnosti – šlechty, církve, buržoazie. Došlo k rozvoji lázeňství a cestovalo se za poznáním. K rozvoji cestování přispěla hlavně železniční doprava. Ve druhé polovině 19. století došlo i k rozvoji horské a pěší turistiky a na vrcholu se ocitlo lázeňství. K rozvoji dopravy přispěla zejména parní železnice a položily se základy silniční a letecké dopravy.

- novodobý cestovní ruch (po 1. světové válce do roku 1948, 1949 – 1989)

Vývoj cestovního ruchu probíhal v tomto období mezi dvě světovými válkami a po druhé světové válce. Na vývoji se podepsala i světová hospodářská krize. Roste tady fond volného času a dochází k velkému rozvoji dopravy hlavně silniční a letecké osobní. Motivací pro cestovní ruch se stává rekreace, proto se začíná cestovat k moři a na venkov.

- novodobý cestovní ruch v České republice

Na území dnešní České republiky došlo k největšímu rozvoji cestovního ruchu v období hospodářské konjunktury roku 1937. Dominantní postavení zde měl Čedok (první cestovní kancelář u nás založena roku 1920), který byl v roce 1948 znárodněn. Poté prošel mnoha organizačními změnami a do jeho systému byly začleněny podniky cestovních kanceláří a hotelů. V této době zde fungoval samostatný organizátor zájezdů (touroperátor) a síť poboček (zprostředkovatelů) zájezdů. Na konci 80. let disponoval Čedok už 166 pobočkami v Československu a měl 20 zastoupení v zahraničí, 200 hotelů a 22 000 zaměstnanců a vlastnil autobusovou divizi.

K výraznému ovlivnění cestovního ruchu v ČR došlo po druhé světové válce. Kvůli nepřijetí Marshallova plánu a vzniku studené války se cestovní ruch rozvíjel odlišně. V socialistických zemích chyběla svoboda pohybu a volné finanční prostředky.

- současné období (od roku 1990)

Poslední etapa vývoje cestovního ruchu se vyznačuje hlavně velkým rozvojem dopravy. Na dlouhé vzdálenosti je využívána letecká doprava a na kratší vzdálenosti silniční doprava. Zpočátku dochází i k růstu fondu volného času, zlepšení sociální situace a začínají se objevovat nové formy cestovního ruchu – agroturistika, dobrodružný cestovní ruch apod.

Také situace v České republice se zlepšila po roce 1989. Zrušila se vízová povinnost a uzavřel se bezdevizový styk s mnoha turistickými destinacemi. Hotely se oddělily ze systému Čedoku, což umožnilo vznik samostatných hotelových organizací. V roce 1997 nastal krach mnoha cestovních kanceláří. To bylo zapříčiněno nedostatečnými zkušenostmi, nepříznivou finanční situací, poklesem poptávky, ale také tím, že cestovní kanceláře byly zakládány z důvodu podvodu. Po roce 2000 u nás dochází k rozvoji několika forem turistiky – agroturistiky, cykloturistiky a kongresové turistiky. Zvyšuje se kvalita poskytovaných služeb, zvyšování záruk klientovi – pojištění. Cestovní kanceláře se specializují na určité produkty a více mezi sebou spolupracují. V cestovním ruchu se rozvinul franchising a internacionalizace systémů – Holiday Inn,

McDonald's a jiné. V tomto období spotřebitelé změnili i své chování. Zákazníci jsou náročnější na kvalitu a rozsah služeb, za cestování utrácejí více a došlo k rozvoji trendů zájezdů „last minute“. [9]

1.1.2 Základní pojmy

Cestovní ruch je označován jako jiný výraz pro cestování a jeho vymezení charakterizuje blíže jeho formy a druhy účasti obyvatelstva. Cestovní ruch je v dnešní době definován různými způsoby. Jiný pohled mají na něj cestovní kanceláře, jiní zase obce a podnikatelé, hotely a jiný pohled mají jeho účastníci, kteří tyto služby konzumují. Definice o cestovním ruchu existuje celá řada, ale za mezník se považuje konference Světové organizace cestovního ruchu (WTO – World Tourism Organization) v Ottavě v roce 1991, kdy se vymezila většina pojmů v oblasti cestovního ruchu. [9]

Pro příklad uvádím 2 různé definice cestovního ruchu 2 mezinárodních organizací:

1. Podle WTO cestovní ruch znamená „*dočasnou změnu místa pobytu, tj. cestování a přebývání mimo místa trvalého bydliště, ne déle než 1 rok, zpravidla ve volném čase za účelem rekreace, rozvoje poznání a spojení mezi lidmi.*“ (9, str. 11)

2. Jinou definici zaujímá AIEST (Mezinárodní sdružení expertů cestovního ruchu), který cestovní ruch definuje „*jako souhrn jevů a vztahů, které vyplývají z cestování nebo pohybu osob, přičemž místo pobytu není trvalým místem bydlení a zaměstnání*“. (9, str. 11)

Mimo pojmu cestovní ruch, je důležité si ještě vymezit pojmy:

Objekt cestovního ruchu – je předmět zájmu cestování, rozlišujeme dva druhy objektů – přírodní (klíma, hydrologie, biologie, reliéf) a antropogenní čili ty uměle vytvořené (kulturní památky, sportovní nebo kulturní zařízení, akce...). Patří sem i dopravní dostupnost a MTZ

Subjekt cestovního ruchu – je návštěvník, cestující, turista, host, spotřebitel nebo zákazník cestovního ruchu

Turista - turistou je dočasný návštěvník, který v zemi pobývá minimálně 24 hodin, jeho pobyt zahrnuje jedno přenocování, ale ne déle než 1 rok

Výletník – je jednodenní návštěvník, který pobývá v navštívené zemi jen jeden den, bez toho aniž by přenocoval

Návštěvník – je osoba cestující do jiné země, než ve které má své trvalé bydliště na dobu nepřesahující 1 rok, ale hlavní důvod cesty není výdělečná činnost v navštívené zemi

Rezident – je osoba, jehož rezidentská země je stejná jako navštívená země

Nerezident – je osoba, jehož rezidentská země je jiná než navštívená země

Cestování – cestování je rozsáhlejší pojem než cestovní ruch, protože může být spojován s ještě dalšími motivy, které už nepatří do cestovního ruchu, cestováním se může stát např. cesta do práce

1.1.3 Formy cestovního ruchu

Formy cestovního ruchu se rozdělují podle potřeb a to na základní a specifické. Základní formy tvoří hlavní cíle účasti na cestovním ruchu a specifické formy se snaží uspokojit potřeby různých spotřebitelských segmentů, které se v dnešní době neustále rozšiřují.

Základní formy cestovního ruchu:

- **Rekreační** – slouží k regeneraci fyzické a duševní síly a uskutečňuje se ve vhodném rekreačním prostředí
- **Kulturně poznávací** – hlavním cílem je poznání historie, tradic a kultury
- **Sportovně turistický** – jedná se o aktivní odpočinek tedy účasti na sportovních činnostech, obsahovat může, ale i organizování pasivní účasti na sportovních činnostech
- **Léčebný a lázeňský** – tato forma se specializuje na léčbu a relaxaci fyzických i duševních sil člověka pomocí přírodních léčivých zdrojů

Specifické formy cestovního ruchu:

Jedná se o cestovní ruch seniorů, nákupní turistiku, městský, venkovský, rodinný, kongresový a incentivní cestovní ruch, cestovní ruch náboženský, zábavní, gastronomický, cykloturistiku, rybolov apod. [9]

1.1.4 Druhy cestovního ruchu

Cestovní ruch rozdělujeme podle různých hledisek. Tato hlediska jsou rozlišována podle místa realizace, jakým způsobem je cestovní ruch financován, kolik má účastníků, jaká je délka pobytu, jaký je způsob účasti, v jakém ročním období je uskutečňován, jaký vliv na životní prostředí nebo jaký má vztah k platební bilanci.

Podle místa realizace rozlišujeme:

- Domácí cestovní ruch – tvoří osoby, které sídlí v dané zemi a cestují jen uvnitř této země, aniž by překročili její hranice
- Zahraniční cestovní ruch – jedná se buď o výjezdový cestovní ruch, kdy osoby překračují hranice svého státu a cestují tak do zahraničí nebo se jedná o příjezdový cestovní ruch, kdy osoby ze zahraničí cestují do tuzemska
- Aktivní cestovní ruch – tvoří příjezdy zahraničních turistů do dané země
- Pasivní cestovní ruch – tvoří výjezdy turistů dané země do jiné země
- Tranzitní cestovní ruch – jedná se pouze o průjezd přes území daného státu do jiného cílového státu, většinou bez přenocování, anebo zahrnuje pohyb cestujících v letištním prostoru při mezipřistání letadla, aniž by tento cestující prošel celním odbavením a pasovou kontrolou
- Vnitřní cestovní ruch – je tvořen domácím cestovním ruchem, tedy cestováním obyvatel po vlastní zemi a aktivní cestovní ruch, tedy cestováním a pobytem cizinců v dané zemi
- Národní cestovní ruch – je tvořen domácím cestovním ruchem a pasivním cestovním ruchem
- Mezinárodní cestovní ruch – tvoří všechny cestovní ruch, kdy dochází k překročení hranice státu

Podle délky pobytu:

- Krátkodobý cestovní ruch – jedná se o délku pobytu v místě, která nepřesáhne 3 přenocování
- Dlouhodobý cestovní ruch – jedná se o délku pobytu v místě, která zahrnuje více než 3 přenocování

Podle ročního období:

- Letní, zimní, sezónní cestovní ruch – tady je sezóna tvořena vysokou koncentrací návštěvnosti a širokou nabídkou služeb
- Mimosezónní cestovní ruch – tady je sezóna naopak místem s nízkou koncentrací návštěvnosti a někdy také omezenou nabídkou služeb

Podle vztahu k platební bilanci:

- Aktivní cestovní ruch – tvoří příjezdy cizinců do tuzemska, kdy dochází k inkasu devizových příjmů
- Pasivní cestovní ruch – tvoří výjezdy tuzemců do zahraničí, kdy dochází k devizovým výdajům

Podle vlivu na životní prostředí:

- Tvrdý turismus – tento typ cestovního ruchu nebere žádné ohledy na vnější prostředí, většinou má podobu masového turismu
- Měkký turismus – se snaží brát ohled na životní prostředí a přispívat tím k trvale udržitelnému rozvoji

Samozřejmě existují ještě další hlediska, jak druhy cestovního ruchu můžeme rozlišovat, ale ve své práci jsem se věnovala těm nejzákladnějším. [9]

1.2 Charakteristika geografie

1.2.1 Vývoj geografie

Se slovem geografie se můžeme setkat v řečtině. Toto slovo vychází ze dvou řeckých slov geo a graphia, což v překladu znamená „psát o Zemi nebo popisovat Zemi“. Ve starověkém Řecku bychom se s ní setkali ve spojitosti s příběhy o cestování, dobrodružství a objevech. O cestách jiných národů se už dochovalo jen málo. 16. a 17. století znamenalo nárůst významu přesného měření, shromažďování a pozorování vzorků. Jednalo se o nový přístup, který přinesl objevy evropských národů a docházelo zde k rozporu s dávnými představami o obyvatelích a Zemi samotné.

Jelikož člověk chtěl poznávat a pochopit svět a jeho obyvatele, geografie vznikla jako samostatný vědní obor. Moderní geografie v tom pokračuje a stále více chce pochopit, jak lidé dokážou změnit svět k lepšímu i k horšímu. Prací geografa by mělo být podílení se na těchto vysvětlení a předvídání. V dnešní době geografie překračuje tehdejší definici „psaní o Zemi“, je to věda, která nám může pomoci lépe pochopit a hlavně chránit naši planetu Zemi. [11]

1.2.2 Základní pojmy

V této kapitole je nejdůležitější si nejprve vysvětlit, co vlastně geografie vůbec znamená. Geografií můžeme rozumět způsob jakým se dívat na Zemi. Geografie není jen o nejvyšší hoře, největším nebo nejslanějším moři, největším světadílu či hlavním městě, ale „*geografie jako vědecká disciplína se snaží pochopit časoprostorové vztahy mezi objekty krajiny.*“ [11, str. 10] Studuje přitom s důrazem na polohu, dále se zabývá souvislostí a vzájemných vazeb mezi lidmi a prostředím a nezkoumá jen měnící se prostředí, ale jak se mu zároveň přizpůsobují lidé, jak se mu přizpůsobují jejich činnosti a naopak jak ho oni sami ovlivňují. [11]

Samozřejmě existuje více definic, jak si vysvětlit geografii. Zjednodušeně můžeme říci, že „*geografie je tedy vědou, která zkoumá zemský povrch a vrstvy hmoty, které jej obklopují v podobě geografické sféry – geosféry.*“ [12, str. 7] Geografie se zabývá světem, přírodou, hospodářstvím, politickou situací a dokáže také odpovědět na ty nejzákladnější problémy lidské existence na Zemi. [12]

1.2.3 Členění geografie

Geografie je široký vědní obor, rozdělit ji tedy můžeme na:

- **fyzickou geografii** - fyzická geografie vychází z geologie, klimatologie, ekologie, biologie, geomorfologie, hydrologie a jiných přírodních věd.
- **socioekonomickou geografii (humánní)** - socioekonomická geografie vychází ze společenských věd, jako jsou kulturní antropologie, ekonomie, politologie, historie, demografie a další vědy.

Geografie tedy spojuje tyto uvedené disciplíny a za úkol má přijít na to, proč dochází ke konkrétním událostem na určitých místech. [11]

1.3 Charakteristika geografie cestovního ruchu

1.3.1 Základní pojmy

„Geografie cestovního ruchu se zabývá studiem zákonitostí a činitelů a faktickým rozmístěním cestovního ruchu v oblastech rozličné velikosti a ekonomické váhy“, takto je vymezena definice geografie cestovního ruchu podle Václava Hrala. Geografie CR se zaměřuje především na:

- vyhodnocení činitelů a jejich lokalizační váhy
- analýzu cestovního ruchu jako specifické formy migrace obyvatelstva
- zhodnocení vlivu cestovního ruchu na změny ve struktuře a rozmístění hospodářství na určitém místě
- zhodnocení oblastí pro nejružnější formy cestovního ruchu
- vymezení oblastí cestovního ruchu

Geografie cestovního ruchu využívá poznatky z jiných přírodních a společenských věd a provádí tak analýzu. Jedná se vlastně o vědu společenskou, protože realizace a rozmístění cestovního ruchu je utvářeno společensko-ekonomickými skutečnostmi. Přírodní podmínky a kulturněhistorické atraktivity ukazují jen možnosti pro realizaci a rozmístění.

1.3.2 Činitelé rozvoje a rozmístění cestovního ruchu

Tyto činitele můžeme podle ekonomického i geografického hlediska rozdělit na tři skupiny:

- **lokalizační podmínky**

Tyto podmínky zaujímají k rozvoji cestovního ruchu druhotný význam. Ukazují využití dané oblasti cestovním ruchem z pohledu přírodních podmínek, společenských podmínek a jednotlivých atraktivit. Ukazují však pouze předpoklady pro cestovní ruch, o jejich využití z pohledu cestovního ruchu mají nejdůležitější význam selektivní a realizační podmínky.

Do lokalizačních podmínek řadíme tedy přírodní podmínky a atraktivitu jako jsou klima, hydrologické poměry, reliéf a morfologické poměry, fauna a flóra, kulturněhistorické památky a akce. Ti utvářejí předpoklady pro konkrétní formy i rajonizaci. Klima patří k hlavním podmínkám uskutečnění a rozmístění cestovního ruchu. Další přírodní podmínkou jsou hydrologické poměry. Oblasti, které disponují dobrými hydrologickými podmínkami, se mohou stát významnými pro uskutečnění cestovního ruchu. Vzhledem k výskytu minerálních pramenů s léčebnými účinky tak mohou být v oblasti vystavena lázeňská střediska. Dalšími atraktivitami se stávají gejzíry. Z povrchových vod, jejichž využití pro cestovní ruch závisí na teplotních poměrech, jsou nejpřitažlivější moře. Řeky jsou především vhodná pro krátkodobé formy cestovního ruchu, ale mohou také disponovat některými zvláštnostmi, které dokážou přitáhnout pozornost a to v podobě různých kaňonů a vodopádů. Reliéf a morfologické poměry spolu s podnebím ovlivňují život na zemi. Velmi atraktivní jsou vysokohorské oblasti lákající návštěvníky k zimním sportům, rekreaci nebo vysokohorské turistice. Vrchoviny a středohory patří k rozsáhlejším, klidnějším a odpočinkovým oblastem. Flóra a fauna mají na rozmístění cestovního ruchu o něco menší vliv. Objektem zájmu se stávají vzácné druhy rostlin nebo vzácně se vyskytující vegetační formace. Živočiškové se zde uplatňují především jako chráněná a lovná zvířata. A zapomenout nesmíme ani na památky či kulturní zařízení, které mají pro cestovní ruch také význam. Většina kulturních zařízení tvoří ale spíše doplněk jiných památek. Největší význam pro cestovní ruch z pohledu těchto zařízení tvoří muzea a galerie nejrozličnějších kategorií. Hodnotou svých sbírek si drží vedoucí místo například pařížský Louvre nebo Ermitáž v Petrohradu. Kulturní význam se v jiných městech může zvětšit ještě o různá představení, koncerty, festivaly nebo sportovní akce, která též řadíme do lokalizačních podmínek.

- **selektivní faktory**

Tyto faktory mají prvotní postavení hlavně v rozvoji cestovního ruchu, protože právě kvůli jejich prostřednictvím lze využívat podmínky pro cestovní ruch v dané oblasti. K těmto faktorům se řadí životní úroveň obyvatelstva a s ní i objem fondu volného času. Bohatší vrstvy si mohou dovést vyhledávat daleké destinace s dražší cenou, navíc v některých zemích se stalo cestování jako

součástí životního stylu. Dalším významným faktorem je urbanizace. Od 20. století vzrostl počet obyvatel žijících ve městech až 15krát. K základním faktorům patří dále vnitropolitická stabilita a politický systém země. Tato stabilita dokáže intenzivněji realizovat vnitrostátní cestovní ruch nebo se dokáže zapojit do mezinárodního cestovního ruchu. Zapomenout nesmíme ani životní prostředí. Životní prostředí je tvořeno jak složkami přírodního podsystemu (reliéf, klima, fauna, flóra, vodstvo..) tak složkami socioekonomického podsystemu (sídlo, obyvatelstvo, průmysl...). Životní prostředí nám znehodnocuje průmysl a jeho odpady, rozvoj výroby a spotřeby a samozřejmě také masový cestovní ruch, který ničí destinace do kterých se nejčastěji soustřeďuje. To má za následek pak nepravidelné počasí a odráží se to i na zdravotním stavu obyvatelstva.

- **realizační podmínky**

Realizační podmínky se projevují především jako konečná fáze uskutečnění forem cestovního ruchu. Umožňují destinacím dosáhnout cestovního ruchu pomocí dopravy a využít je skrz různá zařízení.

Rozvoj dopravy nám umožnil i rozvoj cestovního ruchu. Dnes už se cestuje do vzdálenějších míst a je přepravován stále větší počet návštěvníků, což tedy přispívá k růstu masového cestovního ruchu. Doprava má samozřejmě i své nevýhody. Může vést k tomu, že daná oblast je tak dosažitelná, že se může snížit její hodnota. V dnešní době není problém využít železniční, automobilovou, vodní vnitrozemskou, vertikální, námořní dopravu a leteckou dopravu.

Mimo dopravy nám realizaci cestovního ruchu umožňují i ubytovací a stravovací zařízení. Kapacita těchto zařízení dokáže vytvořit možnost pro koncentraci cestovního ruchu a i jeho rozmístění a mimo jiné také rozsah zařízení mají vliv na využití přírodních, kulturněhistorických i jiných atraktivit dané oblasti. [13]

2 Analýza geografických předpokladů cestovního ruchu Vysočiny

2.1 Vymezení regionu

Kraj Vysočina se rozprostírá na pomezí Čech a Moravy, proto můžeme říci, že leží v srdci České republiky. Zaujímá rozlohu 6 925 km², což ho činí pátým největším krajem České republiky. Sousedí celkem se 4 kraji - na severovýchodě s Pardubickým krajem, na jihovýchodě s Jihomoravským krajem, na jihozápadě s Jihočeským krajem a na severozápadě se Středočeským krajem. Vysočina s hlavním městem Prahou a Středočeským krajem patří k regionům, jejichž území nedosahuje ke státním hranicím. V regionu se nachází na 729 obcí, které jsou rozloženy rovnoměrně po celém kraji. Krajským městem je Jihlava s počtem 51 154 obyvatel. Vysočina se člení na 5 okresů. Největší je okres Žďár nad Sázavou, dále pak Třebíč, Pelhřimov, Havlíčkův Brod a nejmenší rozlohu zaujímá okres Jihlava. [19]

Obr. 1: Kraj Vysočina – okresy
(zdroj: www.urednidesky.cz/kraj/vysocina)

2.2 Přírodní předpoklady

2.2.1 Geomorfologie

Území kraje se převážnou částí rozprostírá na Českomoravské vrchovině, odkud pochází i název Vysočina. [4] Krajina se začala utvářet již od prvohor a rozkládá se na několika geomorfologických celcích. Na jihu kraje v okrese Jihlava je to Javořícká vrchovina s podcelkem Jihlavské vrchy, kde najdeme nejvyšší vrchol Českomoravské vrchoviny Javořice (836,5 m n. m.). Západ kraje (okres Pelhřimov, část Jihlavy a Havlíčkova Brodu) patří ke Křemešnické vrchovině s nejvyšším vrcholem Křemešník (765 m n. m.). Vyznačuje se plochými hřbety a značnou střední výškou (551,5 m n. m.). Hornosázavská pahorkatina se střední výškou 463 m n. m. se nachází na severozápadě Českomoravské vrchoviny a její podcelky vytváří nižší georeliéf v okresech Havlíčkův Brod, Jihlava a Žďár nad Sázavou. Jihovýchod tvoří Jevišovická pahorkatina. Jedná se o členitou pahorkatinu se střední výškou 414 m n. m. Hluboká údolí Oslavy, Jihlavy, Želetavky a Jevišovky pronikají do plochého povrchu této holoroviny. Na severovýchodě leží členitější Hornosvratecká vrchovina, místy až hornatina, se střední výškou 580,2 m n. m. V její blízkosti se nachází další geomorfologický celek Železné hory. Největší plochu v moravské části zaujímá Křižanovská vrchovina. Je plochá a dosahuje střední výšky 517 m n. m. Táhne se od Telče po Jihlavu, Žďár nad Sázavou a od Křižanova po Velkou Bíteš.

2.2.2 Pedologie

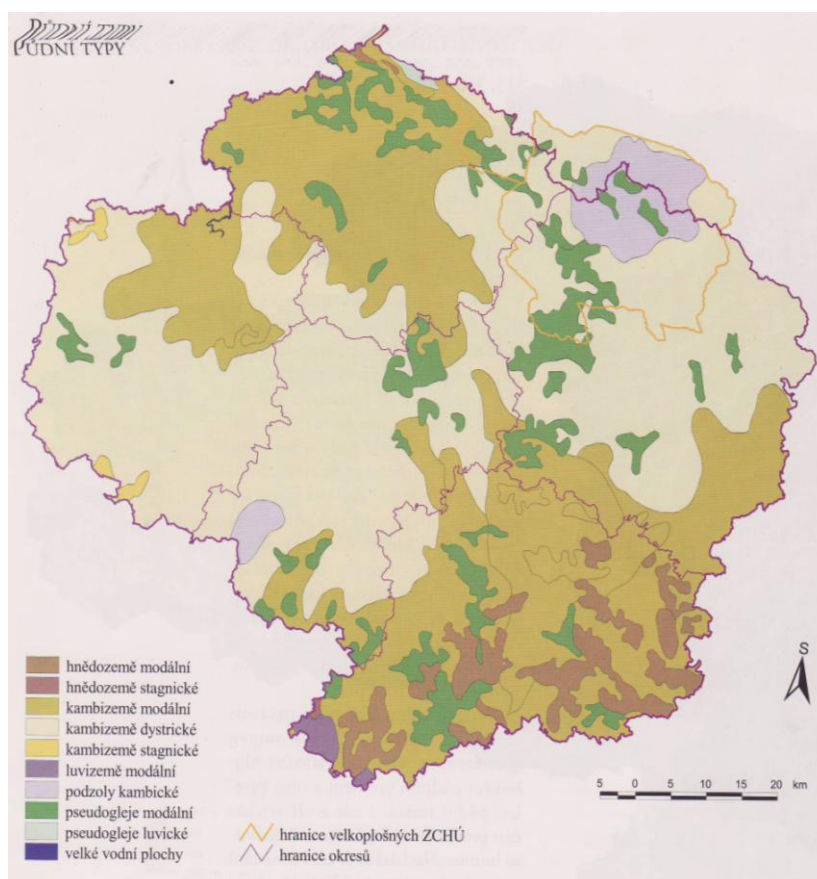
Půda na Vysočině je dost různorodá. Na vrcholu Javořice můžeme najít kamenitý podzol typický, který se pod vrcholem přeměňuje na podzol kambizemní tzv. rezivou půdu. Podzol kambizemní je mělká, silně kyselá půda s nadložním humusem. Ta se nachází ještě na západě Brtnické vrchoviny, vrcholové části Četřínku a severovýchodně od města Třešť. Jedná se o typické lesní půdy.

V nižších nadmořských výškách se objevuje kambizem dystrická. Tento půdní typ musíme hledat v nižších polohách Jihlavských vrchů, vyšších polohách Novobystřické vrchoviny a Humpolecké vrchoviny, na severu Novobystřické vrchoviny a Jindřichohradecké pahorkatiny a jihovýchodní části Pacovské pahorkatiny. Značně větší plocha kambizemě dystrické se rozprostírá ještě mezi okresem Žďár nad Sázavou

a Svitavy po Havlíčkovu Borovou na západě a na jihu od vrchu Kyjov až k obci Dědová na severu. Jedná se o hlubokou, středně kyselou půdou s nadložním humusem. Nejvyšší část Žďárských vrchů zase naopak pokrývá podzol kambizemní.

V plochých sníženinách najdeme pseudoglej primární, což je hlavní doprovodný půdní představitel kambizemí. Ve středu Českomoravské vrchoviny zabírá pseudoglej primární největší plochy. Konkrétně v jihovýchodní části Kutnohorské plošiny, v okolí Měřína, Křižanova a Moravských Budějovic, v Jihlavsko-sázavské brázdě, Bítešské vrchovině a severní části Bítovské pahorkatiny.

Na jihovýchodním okraji Českomoravské vrchoviny vznikla kambizem typická nasycená a pseudoglej primární. Naopak na severním okraji Českomoravské vrchoviny najdeme různé typy hnědozemí a luvizem pseudoglejovou. [7]

Obr. 2: Půdní typy Vysočiny (zdroj: Jihlavsko [7])

2.2.3 Klima

Klima Vysočiny je dáno jeho polohou v mírně vlhkém pásu, tedy v oblasti převažujícího západního až severozápadního proudění vzduchu. Kvůli této poloze se tady setkáváme s velmi proměnlivým počasím. Od jihu kraje občas také krátkodobě přichází teplý subtropický vzduch, který se objevuje v nižších polohách Křižanovské vrchoviny a Jevišovické pahorkatiny.

Vysočinu můžeme z pohledu klimatu rozdělit na chladnou a mírně teplou klimatickou oblast. Chladná klimatická oblast (označována CH7) se nachází především v severní části Žďárska, kde na Vysočině zaujímá největší území, pokud by měl turista zájem provozovat zimní sporty, doporučila bych mu právě tuto oblast. Chladnější klima se ještě vyskytuje na hranici Pelhřimovska, Jihlavska a na severu Havlíčkobrodsko, konkrétně se jedná o vrcholové části Hornosvratecké vrchoviny, Železných hor, Javořické vrchoviny, Křemešnické vrchoviny a Hornosázavské pahorkatiny. V těchto oblastech je počet letních dnů nejnižší, stejně jako průměrná teplota v červenci, která se pohybuje kolem 15-16 °C. Naopak tady převládá počet mrazových dnů, který může být 140 až 160 dní a 100 až 120 dní se sněhovou pokrývkou. Tyto oblasti přinášejí nejlepší podmínky pro zimní využití.

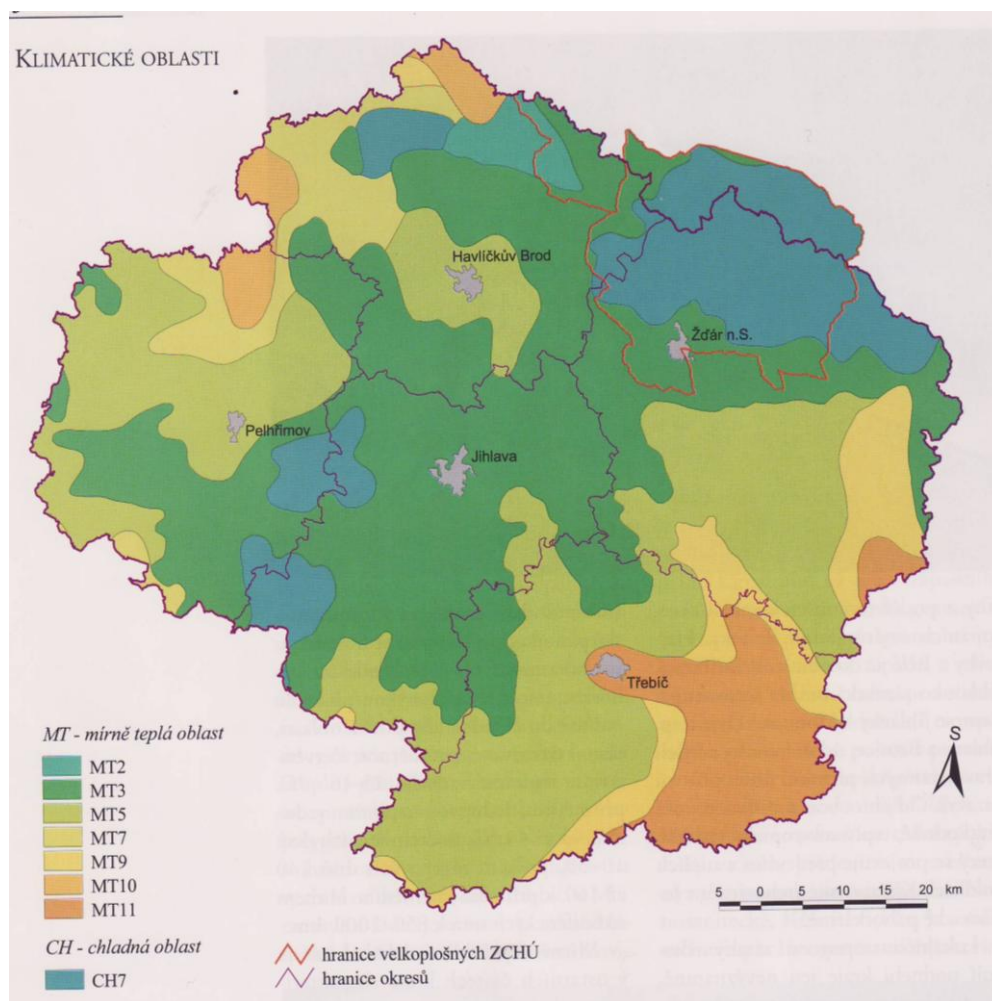
Podstatnou část Vysočiny tvoří mírně teplá oblast (se zkratkou MT). Červencové teploty se pohybují na 16 až 18 °C a mrazové dny jsou tu 110 až 160 dní. Nejteplejší oblast najdeme na jihovýchodě kraje poblíž hranic s Jihomoravským krajem.

Teplotní minima v zimních měsících mohou na Vysočině spadnout až k -30 °C a mrazové dny přicházejí nejčastěji na přelomu září a října. Od konce dubna do začátku října může dosáhnout teplota vzduchu více než 30 °C a v nižších polohách i 35 °C. Teploty nebývají ve stejných obdobích jiného roku stejné, ale často se odlišují.

Jaro do regionu přichází většinou v polovině dubna, ale samozřejmě to neplatí pro všechny oblasti. Ve vyšších polohách (např. Žďárské a Jihlavské vrchy) začíná nástup jara s týdenním zpožděním a v nejnižších polohách (např. Křižanovská vrchovina a Jevišovická pahorkatina) už koncem března.

Pro Vysočinu je důležitá především sněhová pokrývka. Ta leží ve vyšší nadmořské výšce kraje zhruba skoro od poloviny listopadu do začátku dubna. V nižší nadmořské výšce se sníh dostavuje o něco později. Sněžení se ale v každém roce mění. Jednou

přijde sněhová pokrývka o měsíc dříve a jindy zase třeba o měsíc déle. Nejlepší podmínky pro zimní sporty na Vysočině jsou hlavně v únoru a březnu, kdy bývá nejvyšší (např. nejvíce sněhu leželo v Milovech 20. ledna 1941, kdy dosahoval výšky 133 cm). [7]

Obr. 3: Klimatické oblasti Vysočiny (zdroj: Jihlavsko [7])

2.2.4 Hydrologie

Hydrologie má největší význam pro cestovní ruch v letní sezóně. Dostatek vodních toků, rybníků i nádrží umožňuje nejen provozování vodních sportů, ale slouží také k rekreaci.

V kraji se nachází hlavní evropské rozvodí. Kraj je proto rozdělen na dvě části – menší severozápadní a větší jihovýchodní. Jihovýchodní část je odvodňována Svratkou, Jihlavou a Dyjí do povodí Dunaje. Na Svratce byla v roce 1958 uvedena do provozu vodní nádrž Vír, která zásobuje pitnou vodou nejen místní obyvatelé, ale také Brno a jeho okolí. Významná je ještě pro cestovní ruch, nabízí provozování různých vodních sportů. Sjíždění horního toku řeky, který protéká CHKO Žďárské vrchy, vyžaduje určité zkušenosti, ale pod vodní nádrží Vír 2 už začíná klidnější úsek.

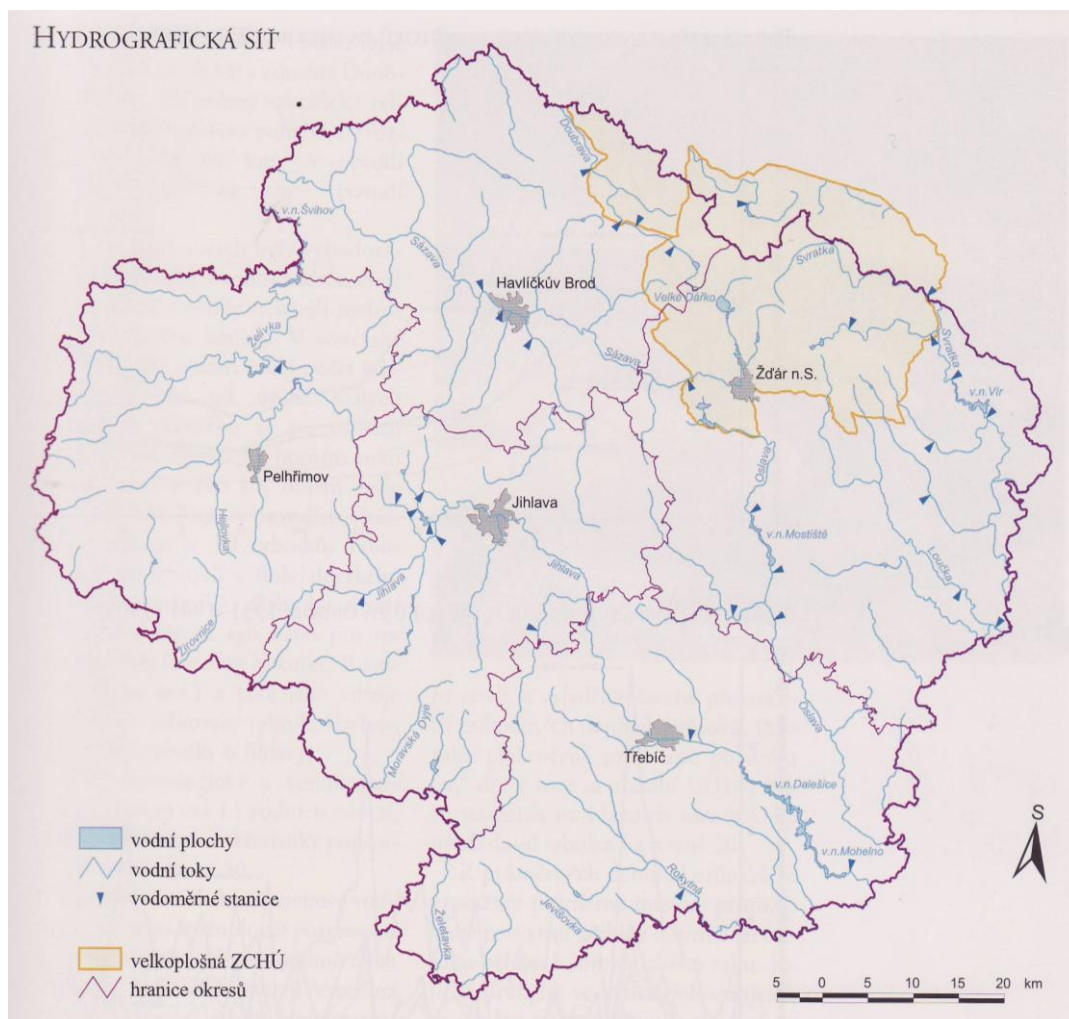
Severozápadní část je odvodňována Sázavou, Doubravou a Nežárkou do povodí Labe. Sázava pramení ve Žďárských vrších a opouští je u Velké Paseky. Řeka je velmi oblíbená vodáky, kteří zde mají vybudovanou vodáckou infrastrukturu v podobě půjčoven a vybavení. Musí si předem zjistit její sjízdnost z důvodu odlišnosti v jednotlivých tocích. K povodí Sázavy patří ještě západní část, kterou odvodňuje řeka Želivka, kde byla v roce 1976 postavena vodní nádrž Švihov. Nádrž je významná především pro Prahu, protože se pro ni stala důležitým zdrojem pitné vody.

Menší část Českomoravské vrchoviny u jihozápadního okraje patří k pramenným oblastem Dírenského a Černovického potoka a Nežárky.

Ze střední a jižní části Vysočiny odvádí vodu řeka Jihlava. Pramení na jižních svazích Lísku a opouští kraj pod nádrží Mohelno u Lhánice. Dříve býval v tomto místě její průtok vyšší, ale kvůli odběru vody jadernou elektrárnou Dukovany se snížil. Přítoky Jihlavy jsou Oslava, pramenící v blízkosti Žďáru nad Sázavou, a Rokytá, která odvodňuje nejméně vodné jižní území vrchoviny.

Jihozápadní okraj Českomoravské vrchoviny patří k povodí Moravské Dyje, která pramení na jihovýchodních svazích Hřebene a při spojení u Raabsu s Rakouskou Dyjí dochází ke vzniku Dyje. K povodí Dyje náleží ještě Želetavka a Jevišovka, odvodňující nejjižnější část Vysočiny.

Na vodních tocích bylo postaveno mnoho rybníků a vodních nádrží. Rybníky slouží často k chovu ryb, pro rekreaci (Medlov, Rendlíček) i jako zdroj vody (Karhov, Ježkovský rybník). Vodních nádrží se v kraji nachází celkem 14. Některé vodní nádrže jako Pilská, Strž, Vír 1, Dalešice nebo Mostiště slouží pro více účelů – pro chov ryb, rekreaci, zdroj vody pro průmysl a zároveň i jako ochrana před velkou vodou. Oproti tomu některé mohou mít jen jedno využití. Vodní nádrž Nová Říše je určená pouze pro zdroj pitné vody. [7]

Obr. 4: Hydrologie na Vysočině (zdroj: Jihlavsko [7])

2.2.5 Flóra a fauna

Vysočina patří k územím s nejzachovalejší přírodou v České republice. Je to způsobeno mírnějším osídlením a hlavně chybějícím těžkým průmyslem. Biosféra doplňuje celkový dojem návštěvníka dané oblasti, avšak největšího významu získává prostřednictvím chráněných krajinných území, kde se můžeme setkat opravdu s velmi ojedinělými druhy rostlin a živočichů.

Potenciální přirozená vegetace je tvořena hlavně listnatými a smíšenými lesy. V dnešní době tady převládají porosty s uměle vysázenými jehličnany – smrkem ztepilým a borovicí lesní. Ve středních a vyšších polohách kraje zabírají největší plochu acidofilní bučiny, které se vyznačují jen stromovým a bylinným patrem. Ta jsou tvořena převážně bukem lesním a z bylinného patra je hlavním zástupcem bika bělavá a metlička křivolaká. V nižších polohách regionu se setkáme s vegetací složenou z různých druhů doubrav. Nejčastější je tu výskyt dubu letního, lipnice hajní, kostřavy ovčí nebo konvalinky vonné. V nejteplejších místech regionu, přesněji v údolí řek Jihlavy a Oslavy, roste dub zimní, habr obecný, ale vyskytuje se tu i javor babyka. Z bylinného patra nesmíme zapomenout na druhy teplomilných rostlin jako řimbaba chocholičnatá, bělozářka větvitá a kokořík vonný.

Na Českomoravské vrchovině žijí hlavně živočichové vázané na lesní prostředí. Podíly lesů se ale v uplynulých letech natolik snižovaly, že začaly způsobovat mizení druhů vázaných na lesní prostředí. Příkladem je tetřev hlušec, který se vyskytoval na Vysočině ještě v 70. letech 20. století. Charakterističtí zástupci ptáků jsou datel černý, holub doupňák, sýkora, brhlík lesní, ze savců hlavně prase divoké, srnec obecný nebo jelen evropský. Spatřit lze i nepůvodního savce daňku evropského a muflona. Jelikož ale mufloni poškozovali lesy, postupně se snížil jejich počet. Typickou šelmou je jezevec lesní, kuna lesní, liška obecná a rys ostrovid. Zapomenout nemůžeme ani na plazy. Rašeliniště Českomoravské vrchoviny obývají i zmije obecná a z obojživelníků ropucha obecná, rosnička zelená a čolek obecný. Ve vodních tocích a rybnících se nejčastěji setkáme se pstruhem obecným potočným, mihulí potočnou apod. [7]

2.2.6 Chráněná území

Pro cestovní ruch jsou velkou atraktivitou chráněná území. I když pro kraj je určitým přínosem být pro turisty lákadlem, stoupající příjezdy turistů mohou krajinu značně poškodit a to i do takové míry, že by jejich obnova už nebyla možná. Aby se tedy příroda zachovala taková, jaká je a snížil se tak počet negativních vlivů, které s sebou cestovní ruch může přinést, je nutné krajinu chránit. Vysočina má proto hned několik chráněných území, které mohou zároveň zvýšit její atraktivitu.

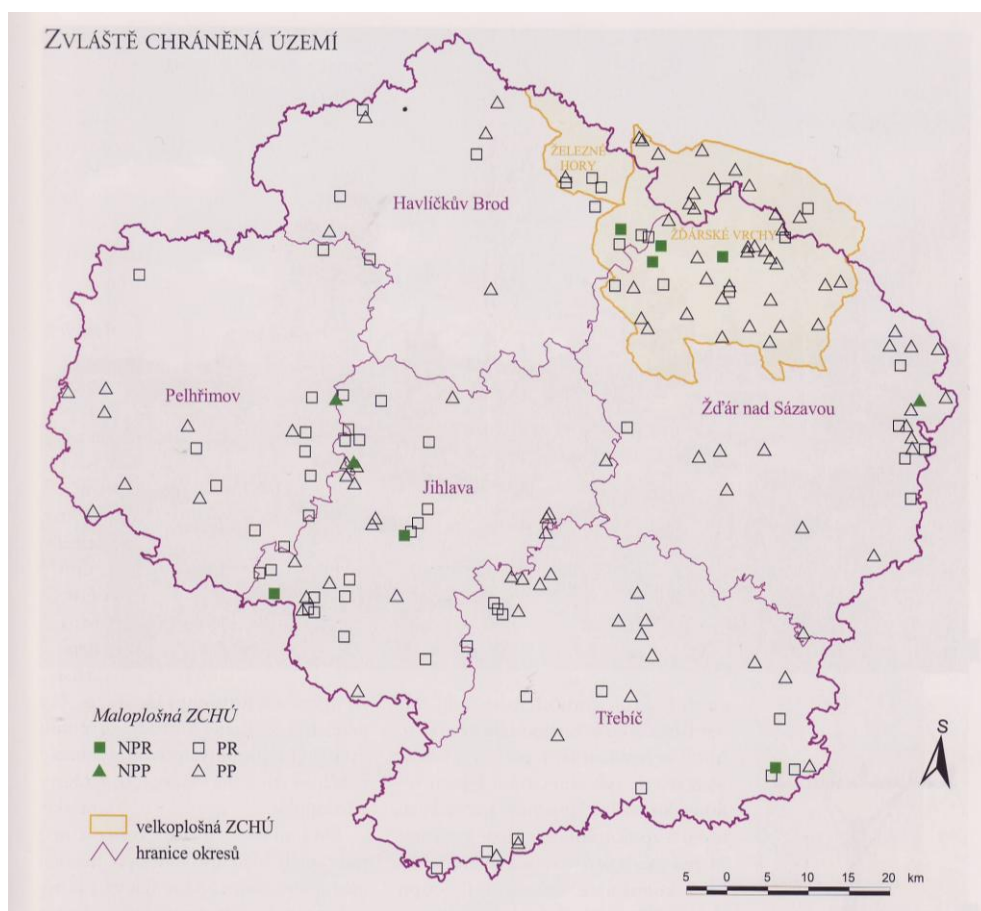
Na severu kraje se nachází chráněná krajinná oblast Železné hory, kde můžeme najít zříceniny různých středověkých hradů, hrádků, venkovskou architekturu a 4 naučné stezky. Oblast zaujímá plochu přes 284 km² a najdeme tu 23 maloplošných zvláště chráněných území, národní přírodní rezervaci, 12 přírodních rezervací, 11 přírodních památek a 20 památných stromů. K nejkrásnějším roklím jistě patří Lovětínská a Hedvíkovská. Zapomenout se nesmí ani na 1200 druhů rostlin. K těm ohroženým patří vrba borůvkovitá nebo mečík střechovitý. Pro Železné hory jsou typičtí zástupci smíšených lesů. Jen obratlovců se tu vyskytuje na 283 druhů.

Východně od Železných hor se rozprostírá druhá chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy, o které můžeme říci, že je to nejrozsáhlejší část Českomoravské vrchoviny. Nenajdeme tu jen louky, pastviny, pole, lesy ale i řadu kulturních památek a různých zajímavých míst. Je to pramenná oblast řek Sázava, Doubrava a Chrudimka a nachází se zde i mnoho rybníků založených ve středověku. Celá CHKO zaujímá plochu 709 km² a území protínají 4 naučné stezky. Mimo rozsáhlých rašelinišť, rašelinných luk a skalních rulových útvarů, typickými právě pro Žďárské vrchy, tady žijí ohrožené druhy rostlin a chránění živočichové – mlok skvrnitý, krkavec velký a čáp černý.

Mimo CHKO lze navštívit také celkem 7 národních přírodních rezervací (Dářko, Radostínské rašeliniště, Ransko, Velký Špičák, Zhejral, Žákova hora a Mohelenská hadcová step). Velmi významnou je právě Mohelenská hadcová step, tvořena především horninou hadcem. Unikátem jsou trpasličí vzrůsty rostlin tzv. nanismy. Rostliny totiž nedosahují své plné výšky, ale pouze zhruba tak patnáctiny svého obvyklého vzrůstu. Navíc je tu suché a teplé klima a průměrná teplota tady dosahuje asi o 10 °C více než v blízkém Mohelně.

Největší počet tvoří přírodní rezervace, kterých je tu celkem 64. Velká část se jich nachází jižně od města Jihlavy a Pelhřimova a mezi oběma těmito městy. Další větší část je pak u CHKO na severu kraje. [5]

Posledními typy chráněných území na Vysočině jsou přírodní parky a národní přírodní památky, které zobrazuje níže uvedená tabulka 1 a 2.

Obr. 5: Chráněná území (zdroj: Jihlavsko [7])

Tabulka 1: Přírodní parky na území Vysočiny

Okres	Přírodní park	Rok vyhlášení	Rozloha	Charakteristika
Havlíčkův Brod	Doubrava	1998	426 ha	Ochrana údolí řeky Doubravy mezi Spačicemi a Ronovem nad Doubravou. Údolí je zalesněné hlavně smrkem a místy se nachází strmé srázy.
	Melechov	1995	3 239 ha	Členitý reliéf, pastviny, lesíky, ve vrcholové části parku lesní porosty.
Jihlava	Čeřínek	1985	2 485 ha	Vrcholy pokryté kulturními smrčínami, rašelinné louky, smíšené lesy, na severovýchodě území chudé louky a pastviny. Na vrcholech pozůstatky mrazového zvětrávání.
Třebíč	Rokytná	1996	2 700 ha	Lesy jsou nejvíce tvořeny umělými monokulturami - smrkem ztepilým a borovicí lesní. Mělké úseky s plochou nivou a skalnaté břehy. Na území se nachází technická díla - mlýny a jezy.
	Střední Pojihlaví	1988	1 500 ha	Údolí řeky Jihlavy a její přítoky, hluboká údolí Jihlavy, 5 zvláště chráněných území, zřícenina hradu Templštejn a románský kostel.
	Třebíčsko	1982	9 800 ha	Západ území je členitější, mělká údolí, jih území je plochý s přítoky Jihlavy a zahloubenými údolími. Malé smíšené lesy, památné stromy s nejznámějším stromem - Velký javor u Věstoňovic (700 let).
Žďár nad Sázavou	Balinské údolí	1984	440 ha	Ochrana cenného údolí, lesy jsou tvořeny kulturními smrčínami, původní lesy se už tady nenachází.
	Svratecká hornatina	1995	365 km ²	Členitý reliéf s hlubokými údolími Svratky a jejich přítoky, říční ostrovy.

Zdroj: vlastní

Tabulka 2: Národní přírodní památky na území Vysočiny

Národní přírodní památka	Rok vyhlášení	Výměra	Důvod ochrany
Hojkovské rašeliniště	1982	4,90 ha	Výskyt třtiny nachové, rosnatky okrouhlolisté, ďáblík bahenní, čolek horský a zmije obecná.
Jankovský potok	1992		Jedinečný výskyt perlorodky říční, rašelinné louky, mokřadní louky, vzácné druhy pavouků.
Švařec	1985	11,94 ha	Rozmanité druhy rostlin, lokalita švihlíku krutiklasu.

Zdroj: vlastní

2.3 Kulturně historické předpoklady

Turista může na Vysočině navštívit řadu památek, nejvýznamnější z nich jsou zapsány na seznamu UNESCO. Mimo tyto památky, které patří mezi klenoty, je tu i nespočet církevních staveb, které jsou umístěné především na jihozápadě kraje, zachovalé gotické kostely, hrady, zámky, technické památky a zbytky židovského osídlení.

2.3.1 Stavby Jana Blažeje Santiniho

Na Vysočině se nacházejí stavby od známého architekta Jana Blažeje Santiniho, jehož nejznámější stavba je právě kostel sv. Jana Nepomuckého zapsaný na seznamu UNESCO. Tato památka, ale není jediným dílem od tohoto architekta. Další stavbou na Vysočině, nacházející se ve Žďáře, na které se podílel samotný Santini, je přestavba kostela Nanebevzetí Panny Marie. Tento konventní kostel má příčnou loď dlouhou 76 metrů, kterou se snažil Santini při přestavbě opticky zkrátit, aby vyniklo ozvučení kostela. Kromě toho se podílel ještě na vybudování hospodářského dvora Lyra, Dolního hřbitova a trojúhelníkové sakristie u hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice. Možná ještě kaple sv. Barbory umístěná v sousedství žďárského kostela. Santini se podílel sice na mnoha projektech, ale ty často předával jiným stavitelům, proto už není tak zřejmé, co můžeme považovat za jeho vlastní dílo a co za dílo stavitele napodobujícího jen Santiniho tvorbu, což je právě i zmíněná kaple sv. Barbory.

2.3.2 Židovské památky

Důležitou součástí historie Vysočiny jsou židovské památky, na které by se nemělo zapomínat. Židé začali osidlovat Vysočinu už od raného středověku. Nejčastěji to bylo na křižovatkách obchodních cest, významných trhů a v podhradí panovnických sídel. Za to, že se zde mohli usazovat, museli ovšem zaplatit a podřídit se samotnému panovníkovi. Židé tvořili celou dobu uzavřenou komunitu – ghetta a nacházeli se až na okraji společenské hierarchie. Zásahu na tom neměla jen křesťanská věrouka, ale hlavně zadluženost ostatních obyvatel vůči židovským věřitelům, protože ve středověku nemohli Židé vlastnit půdu, provozovat řemesla a tak byli nuceni k jedinému způsobu obživy a to obchodování a půjčování peněz. Židé žili celkem klidně do husitských válek. Po roce 1451 došlo ale k jejich vypovězení z královských měst a to

byl důvod jejich přesídlení do jiných měst a vesnic, kde se začaly tvořit základy pro židovské obce. Až v 18. století měli Židé právo na studium, pobyt a k provozování různých řemesel, ale všechna tato práva byla zpoplatněna. Změna přišla v roce 1868 a týkala se: volně stěhování, prodeje nemovitostí, provozování jakékoliv živnosti a volební právo.

Dnes na Vysočině žije menšina Židů. Život předešlých generací nám připomínají už jen památky: domy, čtvrtě, synagogy nebo hřbitovy. Synagogy sice už v dnešní době nesplňují ten samý účel jako před lety, ale pořád jsou zpřístupněny veřejnosti. Kvůli špatnému přístupů lidí (válka, totalitní režim) byla spousta těchto památek zbořena, vypálena a zničena. Na mnoha místech Vysočiny jsou připomínkou pouze hřbitovy a to jako jediná památka židovské kultury. Jedním z nejdůležitějších center židovského osídlení je město Třebíč. Na tomto místě se nachází zachovalá židovská čtvrť, která je zapsána i na seznamu UNESCO. Je to totiž, největší komplex zachovalých židovských památek v naší zemi. Kromě Třebíče bychom památky našli v dalších městech a obcích – Batelov, Brtnice, Humpolec, Jihlava, Kamenice nad Lipou, Telč, Puklice aj. [10]

2.3.3 Hradby a zámky

Přestože Vysočina byla v historii spíše chudším krajem a řada místních hradů a tvrzí zanikla již v 15. století (kdy se nestihly rozšířit na monumentálnější stavby) má tento kraj i několik nádherných zámků: zámek v Jaroměřicích nad Rokytnou, Telčský zámek nebo zámek v Náměšti nad Oslavou. Obdivovat tady můžeme na 30 významných hradů, jejich zřícenin a skoro 130 zámků. Ty najdeme v každém okrese kraje Vysočina, ovšem pozor si turista musí dát, pokud by některý z nich chtěl navštívit, protože ne všechny jsou přístupné veřejnosti. Návštěvníci se mohou podívat asi jen na 20 z nich, protože ostatní používají různé organizace nebo mají svého soukromého majitele. Některé zámky se dokonce přeměnily na školy, kanceláře, byty, skladiště nebo sloužili jako domovy důchodců. Tyto všechny vlivy a chybějící údržba vedla k poškození památek. Některé byly sice zrekonstruovány, ale u některých už rekonstrukce nebyla možná a muselo dojít k jejich zbourání jako zámek v Plandrech v roce 1998.

2.3.4 Technické památky

Kromě výše uvedených památek nesmíme zapomenout ani na památky technické. Například hornictví bylo jedním z důvodů, proč byla Vysočina ve středověku rychle

osídlena. Zasypány jsou v dnešní době už skoro všechny šachty a štoly, ale existují známá místa spojená s dolováním stříbra a dalších drahých kovů. Jednou z nejznámějších je Starohorský rudný revír, což bylo hlavní středisko dolování stříbra, umístěný ve Starých Horách na Jihlavsku. Návštěvník nemusí obdivovat jen historicky cenné objekty nebo přírodní zajímavosti. Svou oblibu si získali i stavby poněkud modernější a u kterých se dá hádat, zda nepřináší svému kraji spíše negativa. K těmto pozoruhodnostem patří určitě elektrárny, které nepůsobí v krajině nejlépe a pohled na zakouřené komíny, zasažené do krajiny s polemi a lukami, spíše dojem kazí, přesto existují nadšenci, kteří chtějí poznat, jak elektrárna funguje a hlavně se dozvědět něco o současných technologiích. Na základě toho, elektrárny zřídily pravidelné prohlídky. Na Českomoravské vrchovině lze navštívit 2 takové elektrárny - vodní elektrárnu Dalešice a jadernou elektrárnu Dukovany. Dalešice je sice přístupná pro návštěvníky, ale u Dukovan lze nahlédnout pouze do informačního střediska. [1]

Památky, které si turista při návštěvě Vysočiny neměl rozhodně nechat ujít, jsou dle mého názoru:

- **Státní zámek Jaroměřice nad Rokytnou**

Na stavbě Jaroměřického zámku se podíleli významní rakouští architekti. Zámek měl svou velikostí odpovídat postavení knížete. To se sice hraběti Janu Adamu z Questenberka úplně nepovedlo, ale i tak patří k nejkrásnějším moravským barokním stavbám. K vidění jsou hudební salony, jídelna, taneční sál, salu terrenu s římskými lázněmi, sál předků a rozlehlý zámecký park. Za doby Jana Adama z Questenberka působila na zámku hudební kapela a roku 1730 měla premiéru první česká opera, proto se v současnosti v areálu zámku každoročně pořádá Mezinárodní hudební festival Petra Dvorského. [1]

- **Státní zámek Náměšť nad Oslavou**

Renesanční zámek původně vznikl z přestavby gotického hradu v letech 1572 – 1578 Janem starším ze Žerotína. Po něm zámek vlastnil Albrecht z Valdštejna a od roku 1752 až do roku 1945 Haugwitzové. Po druhé světové válce se stal státní zámkem a zároveň letním sídlem Edvarda Beneše. Uvnitř zámku najdeme knihovnu s valenou klenbou zdobenou bohatou výzdobou a freskami, zámeckou

kapli s barokním mobiliářem a kolekci tapiserií, která pochází z belgických a francouzský dílen. [3]

- **Hrad Roštejn**

Hrad umístěný v lesích Jihlavských vrchů nechal Zachariáš z Hradce přeměnit na renesanční lovecký hrádek. Další majitelé už jeho podobu neměnili, pouze upravovali interiéry hradu. I když hrad v roce 1915 vyhořel a dlouho čekal na opravu, nakonec byl zpřístupněn veřejnosti. K prohlédnutí je Erbovní sál, muzejní expozice s moravskou lidovou keramikou a výrobky jihlavských cínařů, Botanický sál s kresbami desítky rostlin, hradní věž a hradní kaple. Hrad je sice vzdálen daleko od nejbližší vesnice, přesto se zde koná několik kulturních akcí.

- **Premonstrátský klášter v Želivě**

Tento klášter prošel v minulosti několika změnami a požáry. V roce 1467 ho zkonfiskoval Jiří z Poděbrad. V roce 1712 byl přebudován do barokního slohu. Během druhé světové války klášter zabrali němečtí okupanti a v roce 1950 ho obsadili příslušníci SNB a zdejší mniši byli odvezeni do Broumova. Krátce na to sloužil klášter jako internační tábor a nakonec i jako psychiatrická léčebna. Premonstráti se sem mohli vrátit až v roce 1991. Obnovilo se vaření piva v klášterním pivovaru, možnost ubytování a prohlídky historického areálu. Nejceněnější je v areálu kostel Narození Panny Marie. Ten byl přestavěn Janem Blažejem Santinim do barokní gotiky. Za prohlédnutí stojí štuková a malířská výzdoba sakristie, kapitulní síně, knihovny a refektáře. Seznámit se lze i s osudy opata Víta Bohumila Tajovského, který strávil přes 11 let ve vězení. [1]

- **Město Jihlava**

Toto nejstarší hornické město v Českých zemích stojí za návštěvu, neboť se na jeho území nachází nespočet významných památek. Jihlava byla založena na konci 12. století jen jako malá osada. Po nalezení stříbra zhruba ve 13. století, už patřila k nejbohatším a největším městům v království. Obranou města byly **hradby**, které byly postaveny hned po jeho založení. Jednalo se o 6 metrů vysoké opevnění s hlubokým příkopem a 5 branami, které měly řadu bezpečnostních opatření. I přesto že se hradby ve středověku neustále zdokonalovaly, nakonec byly v 19. století zbourány 4 brány z důvodů

rozrůstající se dopravy. Zachovala se pouze jedna – brána Matky Boží, která dnes patří k symbolu města.

Centrum města tvoří **historické náměstí**, které patří k největším náměstím ve střední Evropě. Na náměstí stojí morový sloup, na jehož místě původně stálo popraviště a pranýř. Obklopen je řadou historických domů, některé ještě se zachovalým podloubím a na východě je jezuitský kostel sv. Ignáce s přiléhající jezuitskou kolejí, kde dnes sídlí městská knihovna. Pod náměstím se nacházejí **podzemní chodby** vytesané ve skále a dlouhé 25 kilometrů, které sloužily jako skladovací prostory. Zajímavou stavbou na náměstí je i radnice a východně od Masarykova náměstí kostel sv. Jakuba Většího, jehož severní věž sloužila dříve ke strážení města. [15] Kostel byl postaven současně s městem v první polovině 13. století. 100 let po dostavbě severní věže byla ještě postavena věž jižní, která byla stejně vysoká, ale protože se postupně nakláněla, musela být zkrácena o 9 metrů. V této věži najdeme druhý největší zvon na Moravě **Zuzana**. U náměstí hned vedle brány Matky Boží se nachází ještě minoritský kostel Nanebevzetí Panny Marie. Ten je zachován ve své gotické podobě. Je to trojlodní bazilika s křížovou klenbou, s malbami na stěnách a zkrácenou příčnou lodí. Nejzajímavější jsou tu 4 pozdně gotické světice, z nichž jedna se nachází v baldachýnové konzole v závěru presbytáře a zbylé 3 v sedile. Zachovala se i skoro celá klášterní budova s chodbou a kapitulní síní. Celé náměstí bohužel kazí stavba obchodního domu Prior, která do historického centra Jihlavy vůbec nezapadá. [1]

Obr. 6: Masarykovo náměstí v Jihlavě

(zdroj: <http://www.zamky-hrady.eu/mesta-jihlava-detaily,29>)

Zajímavým domem, umístěném hned pod náměstím, je i **dům Gustava Mahlera**, ve kterém žila Mahlerova rodina v letech 1860 až 1889. Dnes tady můžeme vidět expozici zabývající se dětstvím a mládím Gustava Mahlera, prostředí, které mělo vliv na jeho hudbu, ukázky životopisných děl, plakáty apod.

K dalším památkám města patří ještě **židovský hřbitov**, což je zároveň i jediná památka připomínající Židy v Jihlavě. Kdysi tady stávala i synagoga a historické domy, ale synagoga byla vypálena a domy zbourány. Do hřbitova se vstupuje branou se židovskou symbolikou a najdeme tu přes 1000 náhrobků. Odpočívá tady např. rabín J.J. Ungar, rodiče slavného Gustava Mahlera, rodiče Louise Fűrnergera a jiní. V roce 1995 tady byl postaven i památník obětem holocaustu. [6]

2.3.5 Památky UNESCO

Na Vysočině se sice nachází velké množství historických památek, ale jako jediný kraj v České republice se pyšní 3 významnými památkami zapsanými na prestižním seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Tyto památky najdeme ve třech městech na Vysočině – v Telči, ve Žďáře nad Sázavou a v Třebíči. Jedná se o:

- **Telč – historické centrum a zámek**

Telč si až do dnešní doby zachovala svou původní renesanční podobu. Významnou osobou zde byl Zachariáš z Hradce, který vzhledem ke svému bohatství nechal přestavovat svá sídla a do přestaveb se později pustili i místní obyvatelé. Od té doby vzhled Telče zůstal stejný, což zapříčinili i zdejší rybníky nacházející se kolem historického centra. Náměstí obklopují domy se štíty a podloubím, na jedné straně kostel sv. Ducha a na druhé straně renesanční zámek. Ten byl původně postaven jako vodní hrad, ale právě Zachariáš z Hradce ho nechal upravit na zámek. V zámku je umístěn Justiční sál, kde se pořádají pravidelně výstavy, muzeum, zámecká galerie a zámecký park se vzácnými rostlinami. [1]

Obr. 7: Státní zámek Telč (zdroj: www.telc.cz)

- **Žďár nad Sázavou – Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře**

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého byl dostaven v roce 1722 podle návrhů Jana Blažeje Santiniho. Půdorys památky je postaven ve tvaru pěticípé hvězdy. Ta zobrazuje nejen pět ran Kristových, ale i pět písmen z latinského slova – tacui, v překladu to znamená - mlčel jsem. V centru areálu stojí kostel, který byl v průběhu let přestavován zejména kvůli požárům a nutným opravám. Kolem kostela je ještě ambit, který je s touto stavbou propojen. [2]

Obr. 8: Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře
(zdroj: www.zdarns.cz/o-meste/zelena-hora.asp)

- **Třebíč – Bazilika sv. Prokopa a Židovská čtvrť**

Původní bazilika, postavená v románsko-gotickém, slohu pochází z let 1240 – 1260. V průběhu let byla několikrát opravována např. v 15. století byla poznamenána uherskými vojsky, která v té době obléhala město. Na její rekonstrukci se podíleli architekti jako František Maxmilián Kaňka a Kamil Hilbert, který provedl finální restauraci, kdy se dostavěla jižní kaple s apsidou. Významnou částí stavby je vstupní portál s bohatou výzdobou, gotická krypta, románské rozetové okno nebo původní kamenná klenba v kněžišti.

Židovská čtvrť je tvořena 123 domy, mezi kterými jsou nejvýznamnější chudobinec, radnice, bývalý rabinát, škola, nemocnice a 2 synagogy. Jedná se vlastně o první zmínku dokazující zdržování Židů v Třebíči. Židé tady netvořili žádnou velkou skupinu, ale šlo spíše o rodiny žijící různě po městě. Důvodem k zapsání na seznamu UNESCO byla tolerance mezi lidmi. Zákon z roku 1723, totiž nařizoval, že Židé musí žít spolu v ghettech. Pokud tedy některý z ostatních křesťanů bydlel v židovské čtvrti, vyměnil si jen dům s Židy žijícími mimo tuto čtvrť. Po roce 1850 se už Židé mohli volně stěhovat a tak se přesouvali do větších měst. Během 2. světové války byli převáženi do koncentračních táborů např. Osvětimi, odkud se jich vrátila už jen menšina. [14]

Obr. 9: Bazilika sv. Prokopa

(zdroj: www.pamatky-unesco.cz/tag/unesco-trebic-%E2%80%93-historicke-centrum)

2.3.6 Společenské, kulturní a sportovní akce

Různé společenské akce se konají na území celého kraje. V průběhu roku lze navštívit různé výstavy, koncerty, divadelní představení, poutové zábavy, sportovní turnaje a plesy. Tyto akce nemají příliš velký význam, protože je organizují buď samotné obce nebo školy či jednotlivé organizace. Akce, které jsou už pro kraj významnější, jsou organizovány v menších i větších krajských městech po dobu celého roku. Pravidelnými organizátory jsou především Jihlava a Telč, ale známější akce pořádají i Třebíč nebo Pelhřimov.

Nejznámější akce Vysočiny jsou:

- Zlatá lyže (leden – únor, Nově město na Moravě): lyžařské běžecké závody mužů a žen v areálu u hotelu Ski
- Hudební festival Mahler Jihlava (květen – červenec): koncerty, divadelní představení a ostatní společenské akce připomínající tvorbu hudebního skladatele Gustava Mahlera
- Třebíčské slavnosti piva (květen)
- Havířský průvod (červen, Jihlava): průvod připomínající hornictví na Vysočině, malé děti, nejčastěji ze základních škol, jsou oblečeny do starých krojů
- Mezinárodní festival rekordů a kuriozit (červen, Pelhřimov): akce spojující udělování rekordmanských cen
- Prázdniny v Telči (červen – srpen): festival folkové i více žánrové hudby
- Balony nad Telčí (červenec)
- Festival Folkové prázdniny (červenec, Náměšť nad Oslavou)
- Mezinárodní hudební festival Petra Dvorského (srpen, Jaroměřice nad Rokytnou): festival vážné hudby, připomíná první českou operu v Jaroměřicích nad Rokytnou
- Mezinárodní festival dokumentárních filmů Jihlava (říjen)
- sv. Martin (listopad, Třešť, Jihlava, Tři studně) – akce především pro děti, průvod s postavou sv. Martina na bílém koni s rozhazováním čokoládových penízků a zakončený ohňostrojem [18], [16]

2.4 Selektivní předpoklady

Na Vysočině žije kolem 514 569 obyvatel, což je z hlediska celé České republiky třetí nejméně lidnatý kraj. I když v roce 2005 počet obyvatel pomalu narostl, od té doby došlo spíše ke stagnaci. Na počtu obyvatel se podílí i národnostní menšiny, z nichž největší zastoupení mají Ukrajinci, Slováci a Vietnamci. Celkově tady tvoří asi jen 1% populace.

Kraj se rozděluje na **15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností**, které slouží k evidování obyvatel, vydávání různých dokladů jako cestovní pasy, řidičské a občanské průkazy nebo vystavují živnostenská oprávnění. Tyto správní obvody se nachází v každém okrese Vysočiny. Největší počet je na Žďársku, kde tuto funkci plní Žďár nad Sázavou, Nové město na Moravě, Bystřice nad Pernštejnem a Velké Meziříčí. Stejný počet obvodů se nachází na Pelhřimovsku s obvody Pelhřimov, Humpolec a Pacov, pak na Třebíčsku s obvody Třebíč, Moravské Budějovice a Náměšť nad Oslavou a ještě na Havlíčkobrodsku s Havlíkovým Brodem, Chotěboří a Světlou nad Sázavou. 2 zbylé správní obvody jsou umístěné na Jihlavsku, kde se o výše zmíněné úkony starají města Jihlava a jižně ležící město Telč. Dalším rozdělením kraje je ještě na 26 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem.

Obr. 10: Správní obvody obcí s rozšířenou působností v kraji Vysočina

(zdroj:http://www.krvysočina.cz/vismo5/fulltext.asp?hledani=1&id_org=450008&query=v+doprav%C4%9B)

Celkem je na území kraje 34 obcí se statutem města a stupeň urbanizace se pohybuje na 58%, což je zároveň i třetí nejmenší hodnota ze všech krajů v České republice. Největším městem kraje, umístěným v centru Vysočiny, se stala Jihlava s 51 154 obyvateli. Z pohledu celé republiky je to ale nejmenší krajské město v Čechách. Po Jihlavě je druhé nejvíce zalidněné město Třebíč s 37 836 obyvateli. Dalšími jsou města Havlíčkův Brod s 24 166, Žďár nad Sázavou s 23 038 a jako páté největší Pelhřimov s 16 656 obyvateli. Pro Vysočinu jsou ještě charakteristické menší obce, kterých se tu nachází na 704. Počet obyvatel těchto obcí nepřesahuje 500 a nenajdeme je daleko od centra.

2.4.1 Průmysl

Z pohledu průmyslu není Vysočina příliš bohatým regionem na nerostné suroviny. Co lze v tomto kraji najít je jen těžba uranové rudy blízko Dolní Rožínky v okolí Bystřice nad Pernštejnem na severu území a těžba stavebního kamene – žuly v blízkosti Telče a Lipnice nad Sázavou. V jižní části regionu poblíž hranic s Jihomoravským krajem se nacházejí dvě velké elektrárny. První je známá jaderná elektrárna Dukovany, která se podílí zhruba na pětinu celkové elektrické energie v České republice a druhou je vodní elektrárna Dalešice vzdálená od Dukovan pouhých 11 km. Dalešice vyrábí energii pouze během energetických špiček, kdy voda teče z horní nádrže do vyrovnávací nádrže a v noci zase zpátky. Své zastoupení tady mají samozřejmě i větrné elektrárny, ty jsou ovšem mnohem menší a rozmístěné jsou jen kolem obcí Pavlov na Jihlavsku, a Kámen a Věžnice na Havlíčkovobrodsku. K důležitým průmyslovým odvětvím můžeme zařadit kovozpracující, potravinářský a elektrotechnický průmysl, ale nejvíce tady panuje automobilové strojírenství, které je též největším zaměstnavatelem. Z hlediska těžkého průmyslu zaměstnává nejvíce lidí v kraji Bosch Diesel sídlící v krajském městě Jihlavě. Průmyslové zóny, často založené zahraničními podniky, najdeme především kolem dálnice D1 procházející středem kraje. Z pohledu lehkého průmyslu tady převládá zpracování masa a mléka. Největší potravinářskou firmou Vysočiny se stal masokombinát Kostelecké uzeniny v Kostelci u Jihlavy. Dalším významným podnikem je sýrárna v Želetavě a mlékárna v Příbyslavi. Kromě toho důležité průmyslové podniky najdeme v ostatních největších krajských městech na Vysočině – ve Žďáře nad Sázavou, v Havlíčkově Brodě, v Pelhřimově i v Třebíči.

2.4.2 Zemědělství

Vysočina patří k nejvhodnějším oblastem pro zemědělství. Z celkové půdy tu tvoří zhruba 77% ornice a zbytek louky a pastviny. Velké množství orných půd určitě může narušit krajinný ráz, ale myslím si, že ho nemůže poznamenat do takové míry jako těžký průmysl.

K provozování zemědělství je nejlepším místem konkrétně okres Třebíč, protože tady najdeme největší podíl orné půdy z celého kraje. Počasí v této části Českomoravské vrchoviny je nejteplejší a navíc se tu nachází i úrodné hnědozemě. Opakem je území Žďárských a Jihlavských vrchů. Klima zde není tak teplé (dokonce je nejstudenější) a těžko bychom hledali nějaký podíl orné půdy. Asi přes polovinu těchto ploch je oseto obilovinami (především pšenice a ječmen). Tradici na Vysočině má i pěstování brambor, které se podílí až na třetině všech sklizených brambor v České republice. [17]

2.4.3 Zhodnocení selektivních předpokladů

Jak už bylo zmíněno, Vysočina se vyznačuje poměrně zachovalou přírodou a čistotou ovzduší, které patří dokonce k těm nejlepším v celé České republice. Největší zásluhu má na tom samozřejmě méně rozšířený průmysl, který se tady nevyskytuje do takové míry, jako je tomu v Severních Čechách, kdy je špatný stav ovzduší poznat ihned po příjezdu do regionu. Podmínky, kterými se vyznačuje Vysočina, jsou pro cestovní ruch přínosem, protože tak umožňují využít jeho šetrné formy v podobě turistiky, cykloturistiky a dalších. Samozřejmě v regionu existují podniky, které mají zásluhu na znečišťování. Bývají to většinou velké podniky typu Kronospan CR, s. r. o., ŽĐAS, a. s., Sklo Bohemia, a. s. a další, kteří zamořují své okolí. Přesto zatím nemají nijak výrazný vliv na cestovní ruch v našem regionu.

Ke zmíněným formám CR přispívá i to, že Vysočina není tak hustě osídlená, protože z hlediska počtu obyvatel je třetí nejméně zalidněný kraj a obyvatelé se většinou sdružují do menších měst a vesnic. Možná i z toho důvodu by zde byla těžká realizace větších akcí zaměřených na cestovní ruch, jako jsou nejrůznější veletrhy.

2.5 Realizační předpoklady

2.5.1 Dopravní předpoklady

Aby cestovní ruch mohl být dostatečně rozvíjen a turisté mohli obdivovat kulturní i přírodní zajímavosti kraje, musí být tyto atraktivity pro turisty přístupné. Těžko bychom si dokázali představit návštěvu UNESCO památky, když by neexistoval způsob jak se k ní dostat. Můžeme tedy říci, že pro cestovní ruch je velmi důležitá doprava. Rozvoj dopravy totiž umožnil i rozvoj cestovního ruchu.

- **Silniční doprava**

Jelikož Vysočina leží v srdci České republiky na hranicích mezi Čechami a Moravou, přes střed kraje prochází i důležitá silniční tepna dálnice D1, která spojuje dvě největší města – Prahu a Brno, dále silnice I/38 Praha – Vídeň a dále silnice I/34 Jindřichův Hradec – Humpolec, což je významná spojnice Východních a Jižních Čech. V kraji se celkově nachází silnice 1. třídy s délkou 422 km, silnice 2. a 3. třídy s délkou 4 579 km. Ovšem nejzatíženější silnicí pořád zůstává dálnice D1, přes kterou denně projede na 35 000 motorových vozidel a polovinu toho tvoří nákladní doprava. Dalšími velmi zatíženými komunikacemi jsou silnice v blízkosti dálnice D1 spojující města Jihlavu a Havlíčkův Brod a potom část silnice od dálnice D1 k městu Pelhřimov. Ostatní úseky mají intenzitu dopravy nižší.

- **Městská hromadná doprava**

Ve městech a jeho příměstských částech funguje na Vysočině ještě městská hromadná doprava, která zajišťuje provoz celkem v 7 městech - v Jihlavě (Dopravní podnik města Jihlavy, a. s.), Třebíči (TRADO-MAD s. r. o.), Pelhřimově (ICOM Transport, a. s.), Žďáře nad Sázavou (ZDAR, a. s.), Havlíčkově Brodě (Technické služby), Bystřici nad Pernštejnem (Zlatovánek, spol. s. r. o., Polička) a Velkém Meziříčí (ZDAR, a. s.).

- **Železniční doprava**

Na Vysočině je také provozována železniční doprava. Tu však netvoří tratě, které by byly součástí mezinárodní koridorové sítě. O regionální dopravu na Vysočině se starají osobní vlaky a o nadregionální dopravu rychlíky. Celkově

se délka tratí ve všech 5 okresech regionu pohybuje na 619 km a její hustota je druhá nejmenší v České republice. Krajem prochází celostátní elektrifikované tratě. Ty vedou od města Jindřichův Hradec přes města Horní Cerekev, Kostelec, Jihlava, Havlíčkův Brod, Světlou nad Sázavou a pokračují směrem ke Kolínu, tak také do východní části kraje k městu Žďár nad Sázavou a posléze směrem k Brnu. V návaznosti na celostátní elektrifikované tratě se setkáme ještě s celostátními a regionální tratěmi. Ty najdeme v celém kraji, ale nejčastěji nejvíce na jihu a západě.

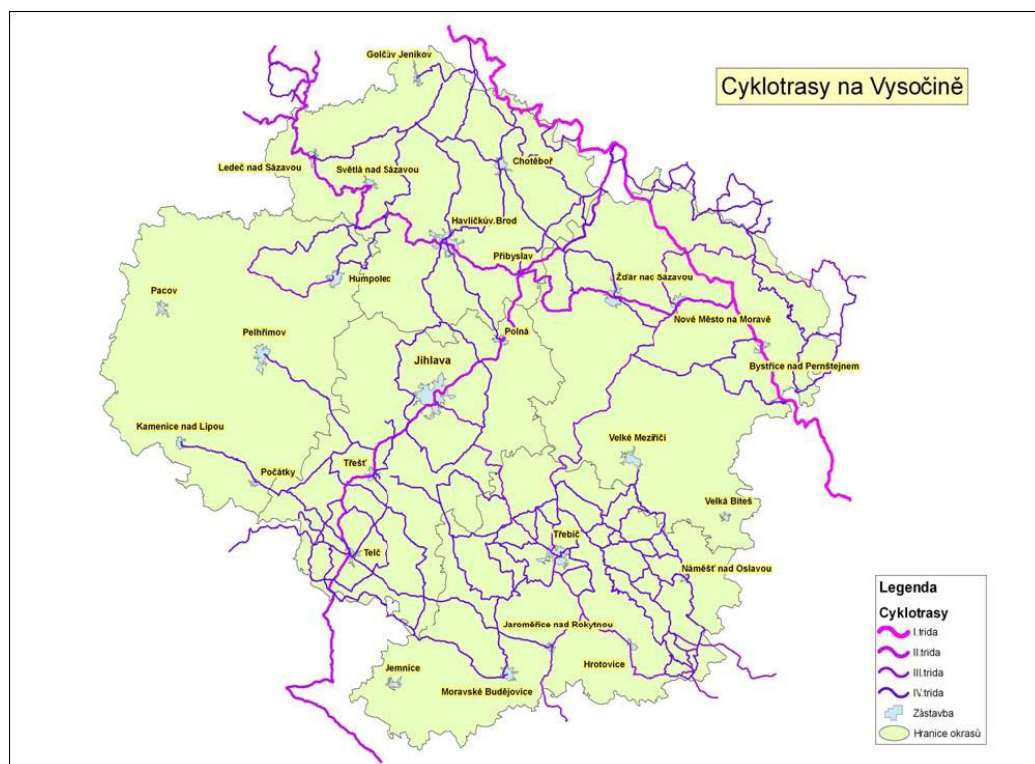
Zajímavostí a velkým lákadlem pro cestovní ruch je na západní části kraje úzkokolejka provozována Jindřichohradeckými místními dráhami. V České republice se nachází pouze tři obdobné: Třemešná – Osoblaha ve Slezsku, Jindřichův Hradec – Nová Bystřice a právě Jindřichův Hradec – Obrataň.

- **Letecká doprava**

V provozu kraje Vysočina je i pět veřejných letišť s travnatou a přistávací vzletovou dráhou, čtyři sportovní letiště a jedno vojenské letiště umístěné v Náměšti nad Oslavou. Nejdůležitějším letištěm kraje zůstává nadále veřejné vnitrostátní Letiště Jihlava – Henčov, kde se pořádají sportovní i výcvikové lety určených pro vlastní potřebu a stalo se také organizátorem některých leteckých soutěží a akcí.

- **Cyklotrasy a cyklostezky**

Posledním dopravním předpokladem, také dobře využitelným právě v cestovním ruchu, jsou cyklostezky a cyklotrasy. Vysočina se totiž přidala do rozvoje cyklistické dopravy v ČR a v dnešní době tu funguje asi 2 246 km cyklotras a asi 30 km cyklostezek, ty můžeme hledat především ve větších městech. Hustou síť má jih a sever kraje. Naopak skoro žádné cyklostezky se nenacházejí na západě kraje. Krajem vede cyklotrasa Mlynářská stezka začínající v Novém Městě na Moravě, odtud se napojuje na Posázavskou cyklotrasu a cyklotrasu Jeseník - Znojmo. Tato trasa pak překračuje hranice Vysočiny a pokračuje až do Dolního Rakouska. Posázavská trasa směřuje opačně do Středočeského kraje. V příštích letech by měli vzniknout další trasy, z nichž by měla jedna propojit Vysočinu s Dolním Rakouskem. [16]

Obr. 11: Cyklotrasy na Vysočině

(zdroj:http://www.krvysocina.cz/vismo5/fulltext.asp?hledani=1&id_org=450008&query=v+doprav%C4%9B)

2.5.2 Zhodnocení dopravních předpokladů

Můžeme říci, že rozložení dopravní sítě na Vysočině je poměrně rovnoměrné a návštěvníkovi by dostupnost objektů neměla dělat problém. V některých městech si může pomoci MHD a dobře využitelná je silniční doprava, která může být komplikována nedostatečnou kvalitou některých silnic. Jedná se především o:

- nedostatečné zpevnění krajnic
- nedostačující sklon vozovek
- špatnou kvalitu a tloušťku vrstev
- výskyt vln a děr na silnici, kam stéká voda
- nedostatečnou šířku jízdních pruhů
- malý rozhled na křižovatkách
- vysázení stromů okolo silnic (vytváření boulí na okrajích vozovky kořeny stromů)

U železničních tratí není stav o moc lepší. Můžeme na nich dosáhnout maximálně rychlosti 80, někdy jen i 60 km/h, s výjimkou trati č. 250 vedoucí od Havlíčkova Brodu, přes Žďár nad Sázavou a Křižanov do Brna, tady se rychlost pohybuje na 110 km/h. Navíc rychlost je snižována i kvůli stavu mostů nebo staré zabezpečení tratí. [16]

Hlavním kladem dopravy na Vysočině jsou přibývajících cyklotrasy a cyklostezky. Plánuje se totiž jejich počet dále zvyšovat, což se kladně projeví i v rozrůstání jedné z forem cestovního ruchu na Vysočině - cykloturistiky. Vzhledem k přírodě, reliéfu krajiny a poměrně čistému ovzduší, by byla škoda, tuto formu nevyužít.

2.5.3 Materiálně technická základna

Podíl na cestovním ruchu mají kromě dopravy samozřejmě i materiálně technická základna, bez které by cestovní ruch nemohl fungovat. Ubytovací zařízení tvoří důležitou část rozvoje především dlouhodobého cestovního ruchu. Mimo služby ubytovací nabízí ještě různé doplňkové služby spojené s poskytováním informací, rezervaci lístků a míst, úschovu zavazadel nebo umožňují konání kongresů.

Na Vysočině najdeme širokou škálu ubytování. Nachází se zde řada hotelů, kempů, chat, ubytoven a penzionů jak s letním nebo zimním provozem tak především s celoročním provozem. Podle údajů poskytnutých z roku 2010 nejvyšší koncentrací ubytování disponuje okres Žďár nad Sázavou, z nichž největšího počtu dosahují hotely s třemi a jednou hvězdou, penziony a jiná neuvedená hromadná ubytovací zařízení. Další okres s vyšší koncentrací hromadných ubytovacích zařízení je Jihlava společně s Pelhřimovem, kde je nejvyšší počet zařízení podobný.

Pokud bychom si chtěli udělat celkový pohled na ubytování Vysočiny, kraj umožňuje ubytování v 346 hromadných ubytovacích zařízeních, z nichž převládá nabídka hotelů a podobných zařízení, dále ostatní jiná hromadná ubytovací zařízení, chatové osady a ubytovny a konec nabídky tvoří kempy.

Tabulka 3: Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie v Kraji Vysočina

Hromadná ubyt. zařízení	Počet zařízení	Pokoje	Lůžka	Místa pro stany a karavany
Celkem	346	6 828	19 954	3 319
Hotel *****	-	-	-	-
Hotel, motel, hotel ****	10	489	1 009	-
Hotel, motel, hotel ***	51	1 693	4 023	300
Hotel, motel, hotel **	9	154	429	-
Hotel, motel, hotel *	6	124	340	-
Hotel garni ****,***,**,*	3	-	-	-
Penzion	82	898	2 486	-
Kemp	28	337	1 230	2 939
Chatová osada	18	-	-	-
Turistická ubytovna	47	571	2 118	20
Ostatní HUZ	92	2 123	6 696	56

Zdroj: http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?filtr_uzemi=30%2Con&filtr_obdobi=&q_test=&kapitola_id=39&vo=tabulka&q_rezim=1

Tabulka 4: Hromadná ubytovací zařízení podle kategorie a okresů Vysočiny

Hromadná ubytovací zařízení	Okresy				
	Jihlava	Havlíčkův Brod	Pelhřimov	Žďár nad Sázavou	Třebíč
Celkem	64	46	64	117	55
Hotel *****	-	-	-	-	-
Hotel, motel, hotel ****	4	-	2	2	2
Hotel, motel, hotel ***	13	5	5	20	8
Hotel, motel, hotel **	1	1	3	3	1
Hotel, motel, hotel *	-	-	1	5	-
Hotel garni ****,***,**,*	2	-	-	1	-
Penzion	15	14	13	27	13
Kemp	3	6	6	4	9
Chatová osada	2	5	5	5	1
Turistická ubytovna	10	4	7	13	13
Ostatní HUZ	14	11	22	37	8

Zdroj: http://vdb.czso.cz/vdbvo/maklist.jsp?filtr_uzemi=30%2Con&filtr_obdobi=&q_test=&kapitola_id=39&vo=tabulka&q_rezim=1

Materiálně technickou základnu mimo ubytovacích zařízení doplňují ještě zařízení stravovací. Nabídku tvoří restaurace, hospody, bary, rychlá občerstvení a jiné. Jejich počet je opravdu vysoký a nachází se v každém městě a obci, proto není potřeba se o jejich výskytu dále zmiňovat.

Další síť zařízení spadající pod MTZ tvoří turistická informační centra. Tato centra mají za úkol podávat veškeré informace o dané oblasti, regionu či městě a jsou také velmi důležitá z hlediska jejich propagace. Mimo těchto úkolů se ještě starají o prodej různých propagačních materiálů jako pohlednic, průvodců, map, suvenýrů apod. Mimo jiného také mohou sestavovat a vydávat vlastní brožurky nebo další tiskoviny. Jejich práce je důležitá také proto, že při poskytnutí kvalitních informací a příjemného vystupování se sem bude návštěvník rád vracet. Vysočina disponuje na svém území celkem 41 turistickými informačními centry. V každé části regionu se jich nachází několik. Obvykle je ve městě jen jedno, ale výjimku tvoří krajské město Jihlava se 2, Třebíč se 3 centry a Žďár nad Sázavou se 2 centry.

3 Cestovní ruch na Vysočině

Z hlediska cestovního ruchu Vysočina nabízí využití v letní i zimní sezoně. Kvalita životního prostředí poskytuje vynikající možnosti na letní i zimní turistiku. V zimních měsících se tady nachází na kilometry udržovaných tras. Nejoblíbenějším místem pro tento druh cestovního ruchu je okres Žďár nad Sázavou. Žďárské vrchy se stávají oblíbeným místem pro rekreaci, protože nabízejí dobré sněhové podmínky. V oblasti Nového města je něco přes 100 km běžeckých tras, v okolí Velkého Dářka zase přes 80 km. Zapomenout nelze ani na Jihlavské vrchy a trasy kolem nejvyššího vrcholu Javořice. Významná běžecká oblast je umístěna ještě u lyžařského střediska sv. Anna blízko Chotěboře v okrese Havlíčkův Brod. Mimo běžkařů tady mají skvělé podmínky na lyžování i sjezdaři. Vysočina nabízí zhruba 30 sjezdovek dlouhých 300 – 600 m. Mnoho areálů uměle zasněhuje sjezdovky a tak je tady možnost lyžování v průběhu celé sezony. K nejvýznamnějším střediskům sjezdového lyžování je Ski Snowpark Nové Město na Moravě, lyžařský areál ve Svatce, tady jsou skvělé podmínky jak pro začátečníky a děti tak i zkušenější lyžaře. Dále v okolí Jihlavy je oblíbeným místem Čeřínek nebo Luka nad Jihlavou. Nejnižší sjezdovkou na Vysočině je sjezdovka na Strážné hoře, kde působí dětská lyžařská škola. Lyžaři by ale nejvíce uvítali návštěvu Žďárska, protože tento okres nabízí největší koncentraci lyžařských areálů i pro sjezdového lyžování. Severně a východně od Nového města na Moravě jsou umístěné skoro veškeré sjezdovky v tomto okrese. V dalších okresech Vysočiny nejsou areály v takové blízkosti a jejich počet je o až polovinu menší. [8]

V letních měsících má Vysočina bohatou nabídku aktivit. Vyznačeny jsou jak **koňské stezky**, tak tady funguje i **agroturistika**, kde je možné odebrání produktů od výrobce nebo jen ubytování s vlastním programem. Dobré podmínky má tady i **horolezectví** především ve Žďárských vrších. Vybrat si lze z několika terénů. Nejoblíbenějším je Drátník u Blatin a Čtyři palice u Milov. Všude se ale po skále šplhat nedá, protože u některých skal je z důvodů jejich ochrany tato činnost značně omezena nebo zcela zakázána. To se jedná především o Černou nebo Lisovskou skálu. Mimo Žďárských vrchů se lze vydat ještě na skály v okolí měst Jihlavy, Chotěboře nebo Víru. Stále oblíbenějším sportem je i golf a právě proto na Vysočině vznikla i tři taková hřiště. První se nalézá ve Svatce, další blízko Šiškovy Mlýna v okolí Telče a poslední nad Přísekou u Jihlavy. Seznámit se s přírodou a krajinou Vysočiny lze prostřednictvím

naučných stezek. Stezky často prochází chráněnými územími a historickými lokalitami. Vhodnost těchto stezek není jen pro pěší turisty, ale vhodné jsou i pro cykloturisty, některé dokonce pro procházku s kočárkem i pro vozíčkáře, protože jejich náročnost bývá nízká nebo střední. Žádnou obtížnou naučnou stezku na Vysočině nenajdeme. Mimo náročnosti se rozlišují i podle zaměření. Nejčastěji jsou zaměřené ovšem na přírodu, faunu a flóru.

Pro letní sezónu je nepostradatelné koupání a vodní sporty. Na výběr jsou přírodní koupání v zatopených lomech např. lom v Horní Cerekvi nebo lomy Borek u Golčova Jeníkova a lom u Řídelova sloužící pro sportovní potápění. Většina rybníků na Vysočině slouží k chovu ryb a tak nejsou ke koupání moc vhodná. Rybáři mohou využít celou řadu revírů sloužících k **rybolovu**. Ty jsou umístěny po celém kraji a rozdělují se na sportovní rybářské revíry a soukromé rybářské revíry. Soukromých je daleko méně, jejich počet se pohybuje kolem 20. Sportovních rybářských revírů je naprostá většina a najdeme je prakticky všude, jejich počet je na rozdíl od těch soukromých až 6x větší. Přesto tady najdeme několik desítek rybníků, které jsou určené k rekreaci. Tyto rybníky nejčastěji najdeme u chat, kempů nebo rekreačních středisek. Jedním z nich je i největší rybník Vysočiny Velké Dářko a stoupající význam pro rekreaci má i Dalešická přehrada. Kromě koupání lze na Vysočině provozovat i vodní turistiku. Svratka nebo Jihlava se mohou sjíždět spíše výjimečně za jarní vody, naopak Sázava je jedinou řekou používanou v létě. Pokud by někdo chtěl obtížnější terén, nejdivočejší voda se nachází na umělém kanále na Trnávce v Želivě, kde se organizují často závody.

Na své si přijdou na Vysočině i ti nejmenší účastníci cestovního ruchu – děti, protože kraj má pro ně zajímavou nabídku. Velké oblibě se těší např. Zoo v Jihlavě, která se může pochlubit přes čtvrt milionem návštěvníků za rok. Výhodou je pro Zoo umístění hned vedle centra města, v klidném přírodním prostředí u řeky Jihlávky, kde mimo různých druhů živočichů, se tady pořádají nejrůznější akce pro děti, hřiště s atrakcemi a nedávno vystavená africká vesnice Matongo. Dobrodružství nabízejí i westernová městečka – Beaver City ve Strážku, Stonetown a Šiklův Mlýn. Právě Šiklův Mlýn se stal velmi oblíbeným zábavným areálem. Návštěvník se může podívat na divadelní představení a westernové show, půjčit si kostým, najíst se v místní restauraci nebo se tady ubytovat. Nejnavštěvovanější akcí je hudební festival Šiklák. Poslední zmíněnou dětskou atraktivitou je Muzeum rekordů a kuriozit v Pelhřimově. [1]

4 Propagace Kraje Vysočina

Propagaci Kraje Vysočina má na starosti příspěvková organizace Vysočina Tourism, která byla zřízená 2. ledna 2008. Ke schválení této organizace dospělo Zastupitelstvo Kraje Vysočina v listopadu roku 2007. Vysočina Tourism dnes sídlí v krajském městě Jihlava na ulici Věžní 26. Vysočina Tourism byla založena jako příspěvková organizace, protože její financování je zajištěno samotným krajem a možností čerpání finanční podpory z Evropské Unie. Na krajském úřadě bylo zrušeno oddělení cestovního ruchu, z něhož dva pracovníci přešli právě do příspěvkové organizace. Hlavním úkolem organizace je, aby Kraj Vysočina byl dostatečně silnou konkurencí na trhu cestovního ruchu.

Jedním ze způsobů propagace je internetová stránka organizace, kam se ukládají všechny její aktivity. Týkají se především účasti na veletrzích CR, seminářů, akcí, podpory subjektů CR a zpracování statistik o cestovním ruchu na Vysočině za uplynulé roky. Kromě této webové stránky ještě spravují portál určený přímo pro turisty, který zahrnuje informace o ubytování, akcích, tipech na výlety a je zde také umístěn plánovač tras pro turisty.

Organizace se pravidelně účastní veletrhů, seminářů, výstav a prezentací CR. Jejich seznam je dostupný na výše zmiňované oficiální stránce. Tyto účasti nezahrnují jen propagaci v rámci České republiky, ale míří s ní i do zahraničí.

Vysočina Tourism se účastní veletrhů a výstav:

- VAKANTIE Utrecht
- FERIENMESSE Vídeň
- REGIONTOUR Brno
- ITF SLOVAKIATOUR Bratislava
- TOURISM EXPO Olomouc
- Reisemarkt Drážďany
- JIHOČESKÝ KOMPAS České Budějovice
- Holiday World Praha

Na veletrzích Vysočina Tourism společně se spoluvystavovateli nabízí možnost trávit dovolenou na kolech, lyžích apod. Každý rok se představují tradiční i noví spoluvystavovatelé pocházející z různých měst, mikroregionů, hotelů atd. K propagaci kraje využívají jak tiskoviny (brožurky, letáky, mapy, Turistické noviny), tak doprovodný program s účastí hejtmána a dalších osob v čele kraje. V programu mohou předvést umění kovbojů z Westernového městečka Šiklův mlýn různé ochutnávky např. pív. Někdy je Vysočina Tourism požádána o zajištění propagace některých míst z mikroregionů. V takovém případě vezmou jejich tiskoviny s sebou na veletrh. [20]

Kromě veletrhů se účastní ještě akcí ve spolupráci s krajem. Vysočinu mohou přímo propagovat nebo jsou pouze požádáni o dodání potřebných materiálů, ale samotné akce se vůbec nezúčastní. Takovýto případ nastal v Mistrovství světa v biatlonu na Novém Městě na Moravě.

Další z důležitých aktivit této organizace je vydávání zmíněných materiálů a tiskovin. Tyto tiskoviny se tvoří obeláním určitých subjektů, které má organizace ve své databázi. Může jít o vyplnění formuláře, zaslání seznamů akcí nebo poskytnutí fotografií. Tyto brožurky a jiné tiskoviny jsou neprodejné, protože jsou financované z Evropské Unie a poskytují tak službu veřejnosti. Jejich nabídka je opravdu pestrá a zahrnuje nejrůznější témata.

Dosud vydané brožurky:

- Dědictví minulosti
- Památky židovského osídlení
- Kouzlo přírody
- Památky UNESCO
- Zima na Vysočině
- Vysočina – místo setkávání
- Ubytování
- Koňské stanice

- Typy na výlet na kole
- Zaměřeno na děti
- Historická města
- Tipy na výlety pěšky
- Camping na Vysočině

Těchto brožurek bylo vydáno více, zmíněná je pouze jejich část. Každá je laděná do určité barvy s řadou fotografií na titulní straně. K dispozici jsou v budově příspěvkové organizace, na veletrzích, výstavách a v informačních centrech.

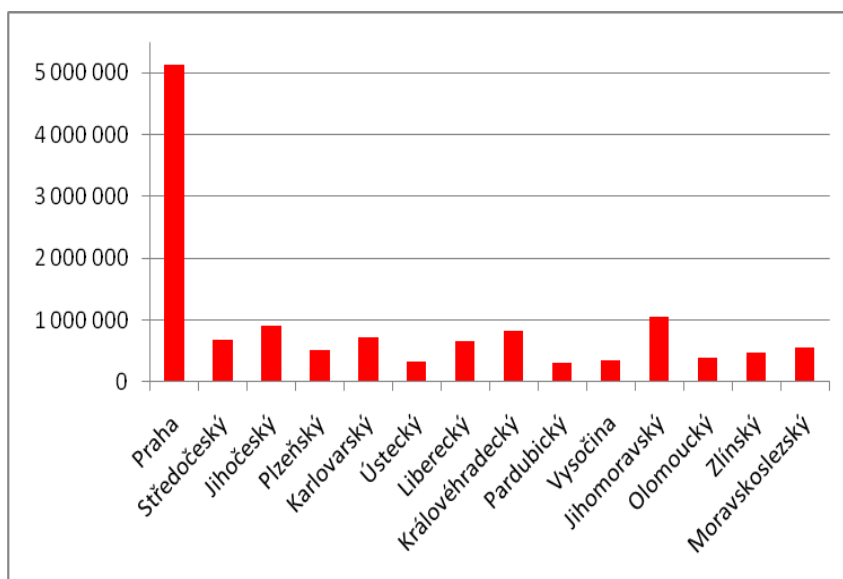
Někdy se vydává ještě specializovaný leták, který je určen pro jiný kraj. Jeho účelem je přilákat turisty na zimní nebo letní dovolenou na Vysočině. Tyto letáky jsou k dispozici v sousedních krajích (např. Pardubický kraj) nebo v hlavním městě Praha, konkrétně na Staroměstském náměstí. Kromě České republiky jsou brožurky k dostání i v sousedních státech (Německo, Rakousko, Slovensko...).

Poslední zmíněnou aktivitou příspěvkové organizace je ještě pořádání Fam tripů pro Rakousko, Rusko a jiné země, často ve spolupráci s Czech Tourism. Fam trip je zkrácený výraz pro anglické familiarization trip a v překladu znamená seznamovací výlet. Jedná se o návštěvu novinářů nebo zástupců cestovních kanceláří do některé destinace, kde jim jsou představeny produkty, služby nebo zamýšlené aktivity.

5 Návštěvnost Kraje Vysočina

Tato část práce je věnována zpracování statistických údajů o návštěvnosti Kraje Vysočina, vydané Českým statistickým úřadem. Z těchto údajů je patrné, kteří turisté jsou nejvíce oslovováni (zda se jedná o rezidenty nebo nerezidenty), kdy můžeme očekávat jejich největší zájem o návštěvu kraje a jakou pozici zaujímá Vysočina z hlediska celé České republiky.

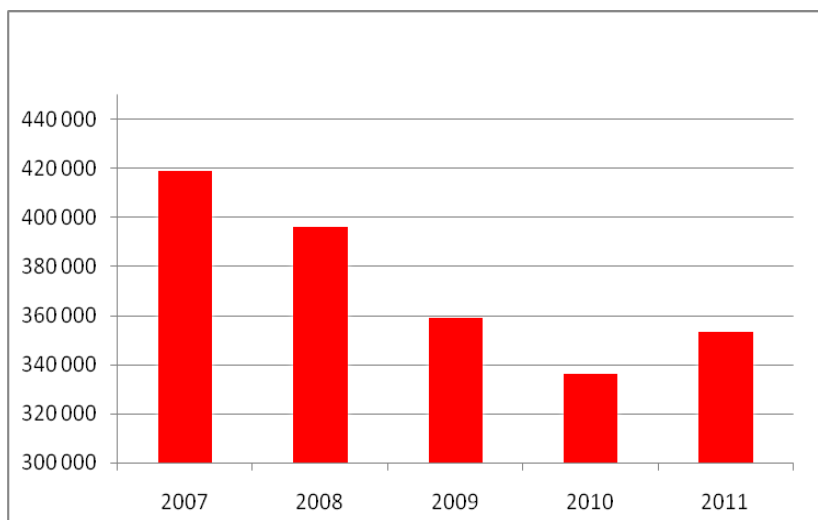
5.1 Počet hostů v ubytovacích zařízeních v České republice v roce 2011

Graf 1: Počet hostů v ubytovacích zařízeních v České republice v roce 2011
(zdroj: vlastní)

V hromadných ubytovacích zařízeních v České republice se ubytovalo za uplynulý rok 2011 celkem 12 911 677 hostů. Největší zájem byl o hlavní město Praha s počtem hostů 5 320 421. Na druhém místě se umístil Jihomoravský kraj s počtem 1 062 496 a třetí největší návštěvnosti dosáhl kraj Jihočeský s počtem 917 071 hostů. V posledních letech jsou tato první tři místa stále neměnná a Praha ubytuje v rámci celé České republiky skoro polovinu hostů. Naopak poslední místa žebříčku zaujímá Kraj Vysočina, který je od roku 2006 na 12. místě s počtem 353 249 ubytovaných hostů. Za ním následují Ústecký a Pardubický kraj. Od roku 2006 se pořadí krajů (kromě prvních tří) nemění, pouze s mírným přesunem o jeden až dvě místa.

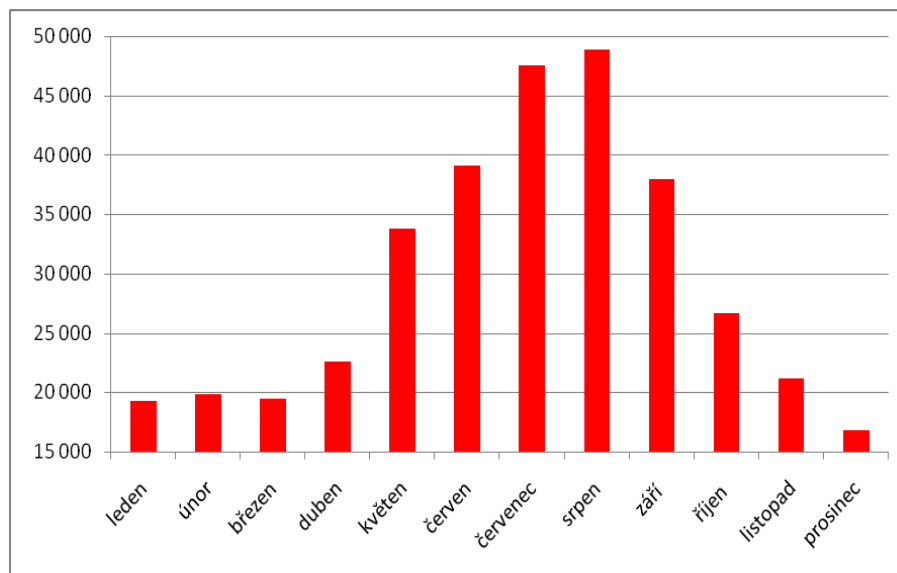
5.2 Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na Vysočině

Graf 2: Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na Vysočině
(zdroj: vlastní)

Tento graf je zaměřen pouze na Kraj Vysočina, kde se průměrně pohybuje 380 385 ubytovaných hostů. Ovšem od roku 2007 se počet začal pomalu snižovat. Nejmenší návštěvnost dosáhla Vysočina v roce 2010, jak je patrné z grafu. Tento rok zaznamenal pouze 336 225 hostů. V roce 2011 se počet začal opět zvedat, nicméně stále nedosáhl svého průměrného počtu. Domnívám se, že na mírném poklesu návštěvnosti se podepsala vleklá ekonomická krize a to i v dalších krajích České republiky.

5.3 Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých měsících roku 2011

Graf 3: Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních v jednotlivých měsících roku 2011 (zdroj: vlastní)

V tomto grafu jsou použity údaje z loňského roku 2011. Data ukazují největší návštěvnost u ubytovacích zařízení především v letních měsících. Největší zájem je o měsíce červenec - srpen a následně pak červen - září. Naopak nejmenší návštěvnost je zaznamenaná v zimních měsících od prosince do března. Tento graf by se dal použít i v předešlých letech, protože výsledky se takřka nemění. Pro návštěvníky se zdá být Vysočina atraktivnější především v letních měsících, protože toto období jim nabízí větší kulturní, společenské a sportovní vyžití.

5.4 Počet hostů podle zemí v Kraji Vysočina

Tabulka 5: Počet hostů podle zemí v Kraji Vysočina

	TOP 10	Počet hostů
1.	Německo	14 056
2.	Slovensko	8 510
3.	Rakousko	3 252
4.	Polsko	3 133
5.	Francie	2 247
6.	Itálie	1 814
7.	Nizozemsko	1 553
8.	USA	1 489
9.	Spojené království	1 340
10.	Rusko	1 294

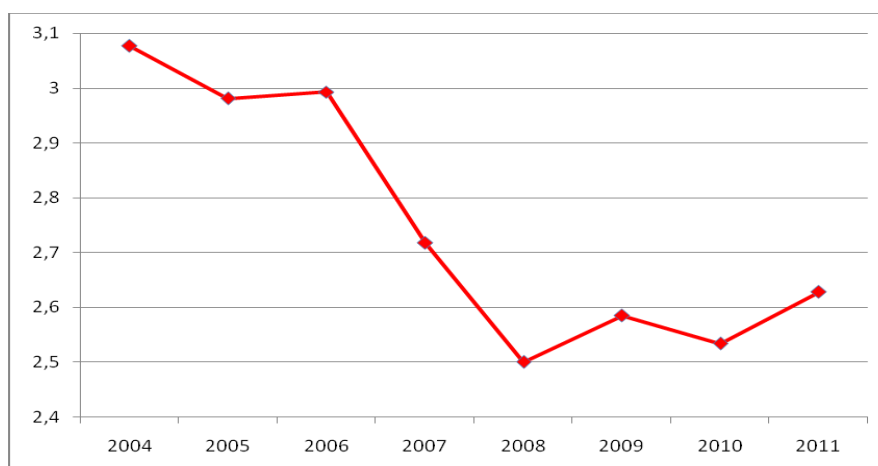
Zdroj: vlastní

Kraj Vysočina nejvíce navštěvují rezidenti (za rok 2011 celkem 302 352). Menší návštěvnost je zaznamenána u nerezidentů. V minulém roce, z celkového počtu 50 897, přijeli nejčastěji turisté ze sousedních zemí (Němci, Slováci, Rakušané a Poláci) a turisté z dalších částí Evropy a USA.

Srovnáme-li návštěvnost zahraničních turistů na Vysočině a v ostatních krajích České republiky, je situace podobná. Převažují především domácí turisté nad zahraničními. Výjimkou je hlavní město Praha, kterou navštívilo z 5 132 042 turistů 4 433 048 nerezidentů. To není překvapivý výsledek, protože Praha je ve světě známá prostřednictvím cenných historických památek (včetně UNESCO), kulturním a obchodním centrem.

Pokud bychom chtěli udělat srovnání ještě v rámci celé České republiky, tak Vysočina spadá až na 13. pozici. Což představuje předposlední místo a umístění jen před Pardubickým krajem.

5.5 Průměrná délka pobytu

Graf 4: Průměrná délka pobytu (zdroj: vlastní)

Podle statistických údajů graf jasně ukazuje, že průměrná délka pobytu na Vysočině značně klesá. Zatímco v roce 2004 dosahovaly pobyty průměrně 3 noci, s dalšími roky se tento počet snižuje. V roce 2008 zatím dosáhla průměrná délka pobytu nejnižší hodnoty a to 2,5 noci. Od tohoto roku se zatím pohybuje v tomto rozmezí. Můžeme tedy říci, že v posledních letech se prosazuje trend krátkodobých pobytů.

6 SWOT analýza Vysočiny

V této části práce je zpracována SWOT analýza Kraje Vysočina, která obsahuje slabé a silné stránky a příležitosti a hrozby. SWOT analýza je sestavena na základě vlastní analýzy geografických předpokladů cestovního ruchu a poznatků poskytnutých z Krajského úřadu z Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu.

6.1.1 Silné stránky

- kvalita životního prostředí
- 3 památky UNESCO
- poloha kraje ve středu České republiky
- rozložení dopravní infrastruktury
- řada chráněných území
- vysoký počet informačních turistických center

6.1.2 Slabé stránky

- stav dopravní infrastruktury
- malý počet regionálních jídel
- krátká doba pobytů turistů
- nízký počet zahraničních návštěvníků
- nedostačující počet toalet v často navštěvovaných lokalitách

6.1.3 Příležitosti

- rozvoj dalších cyklostezek, cyklotras a naučných stezek
- zlepšení kvality dopravní infrastruktury
- poloha kraje poblíž Rakouska a tím tak příliv těchto turistů
- rozvoj trvale udržitelného cestovního ruchu
- zvyšující se poptávka po cykloturistice, turistice, hipoturistice...

6.1.4 Hrozby

- změna počasí, která může ovlivnit podmínky pro zimní lyžování
- vliv CR na krajinu a celé životní prostředí
- rozvoj jiných konkurenčních regionů z hlediska cestovního ruchu
- konflikty s ochránci přírody, kteří mohou značně omezit cestovní ruch kraje
- zhoršení stavu památek z nedostatku financí nebo špatných zásahů

7 Potenciální cestovní ruch

Potenciál cestovního ruchu je dán komplexním zhodnocením předpokladů CR, z nichž největší význam mají předpoklady lokalizační, které zahrnují nejen přírodní atraktivity a podmínky, ale také kulturní dědictví dané oblasti.

Po shrnutí těchto předpokladů můžeme říci, že Vysočina je krajem, který má přírodní potenciál, pro něhož je nejvíce vhodná v rámci cestovního ruchu turistika, protože kraj není zatím příliš poničen průmyslem, který se v současnosti vyskytuje zejména v okrajových částech větších měst. Oblast sice disponuje velkým množstvím turistických a cyklistických tras, ale bylo by určitě vhodné tyto trasy pravidelně kontrolovat a upravovat jejich značení. Mohlo by být také zajímavé na trasách přidat několik informačních tabulí, které by turistovi poskytly nejen obecné informace o oblasti, ale také nějakou zajímavost. Dobrým nápadem Kraje Vysočina bylo vyhotovení projektu „Stříbrné pomezí“, prostřednictvím kterého došlo k vybudování unikátního turistického značení v okolí Jihlavy. Do projektu byly zahrnuty také stávající cykloturistické trasy a celkový okruh v délce 270 km zavede turisty k památkám a zajímavostem regionu. Přestože byl projekt dokončen již v květnu roku 2011, myslím si, že jeho propagace byla velmi slabá a stálo by určitě za to dostat tento projekt více do podvědomí nejen návštěvníků ale i místních obyvatel.

Co by se v kraji mohlo ještě dobře využívat, je hipoturistika. Procházka přírodou na koňském hřbetě by mohla sloužit jakou součástí rekreace a odpočinku. Navíc by se prostředí neničilo budováním např. zábavného průmyslu či výstavbou různých zařízení a potenciál CR na Vysočině by se využíval šetrně.

Na co by se podnikatelé v oblasti cestovního ruchu mohli více zaměřit, je určitě ještě agroturistika, protože v posledních letech nastává její velký boom. V dnešní době tráví lidé většinu času ve městech, dopravních prostředcích a hlučných ulicích. Agroturistika by představovala opět navázání kontaktů s přírodou a zvířaty. Člověk tady může lépe poznat venkov, venkovskou práci a zvyky a je ve styku s různými zvířaty v klidném prostředí.

Na Vysočině by mohla lépe fungovat městská turistika, protože se prozatím týká zejména Jihlavy a Telče. Jihlava je navštěvována především kvůli zoologické zahradě nebo městskému muzeu a Telč je známá pro svůj pohádkový zámek a renesanční náměstí. Ale ve srovnání s jinými kraji, nejsou města Vysočiny tak hojně navštěvovaná i přesto, že se zde nachází 3 významné památky UNESCO a četné pozůstatky židovského osídlení. Bylo by zajímavé vytvořit určité programy, které by spojily nabídku přírodní a městské turistiky a zaměřilo se tak na jejich propagaci.

Závěr

Cílem mé práce bylo zanalyzovat geografické předpoklady cestovního ruchu Vysočiny. Na základě toho jsem pak vyhodnotila, jaké formy cestovního ruchu mají v kraji největší šanci na uplatnění a na které by se mohl kraj zaměřit. Informace k předpokladům jsem čerpala z různých zdrojů, ale snažila jsem se o nich zmínit jen v tom obecnějším rozsahu, neboť Vysočina je kraj značně velký a já se ho snažila pokrýt celý. Pro podrobnější analýzu by v budoucnu mohla navazovat diplomová práce.

Kromě toho jsem se v rámci své práci zaměřila i na statistické údaje, které jasně ukazují, v jakém pořadí se Vysočina nachází v rámci celé České republiky a bylo zajímavé zjišťovat, jakou pozici dopravy zaujímá.

Mohu tedy sdělit, že Vysočina není tolik navštěvovaným regionem České republiky a to z pohledu jak domácích návštěvníků tak i těch zahraničních. Toto dokazují statistiky prováděné v uplynulých letech. Vysočina se prakticky nachází na předposledním místě, což si myslím si, že je to škoda, protože určitý potenciál cestovního ruchu má, není bohužel zatím plně využíván.

Vysočina má dobré přírodní podmínky pro využití pěší turistiky, cyklistiky, hipoturistiky, je tady síť naučných stezek, v oblasti Žďáru nad Sázavu jsou dobré podmínky pro lyžování. V kraji se nachází také cenné památky i fungující infrastruktura.

Je možné, že agroturistika, ekoturistika a další šetrné formy cestovního ruchu porostou na oblibě a pokud by Vysočina využila svůj přírodní potenciál, mohla by se dočkat větší návštěvnosti. Možná by tady turisté strávili i více času, protože dnešní průměrná délka pobytu činí něco kolem 2 až 3 nocí, což by odpovídalo víkendovým pobytům. Jelikož se nachází blízko hranic s Rakouskem, lepší propagace by mohla přilákat zahraniční hosty z této země.

Zpracování bakalářské práce bylo zajímavé, protože jsem se dozvěděla něco více o kraji, ve kterém již od narození žiji a mohu si tak představit vývoj cestovního ruchu v následujících letech.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

- [1] URBAN, Vítěk. *Kam na Vysočině*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Computer Press, a. s., 2010. ISBN 978-80-251-2951-7.
- [2] DVOŘÁČEK, Petr. *České památky UNESCO*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0754-0.
- [3] URBAN, Vítěk. *Kam na víkend: Vysočina - Více než 200 tipů na výlety*. 1. vyd. Brno: Vydavatelství a nakladatelství Computer Press, a. s., 2008. ISBN 978-80-251-2053-8.
- [4] PODHORSKÝ, Marek. *Kraj Vysočina*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Freytag & Berndt, 2003. ISBN 80-7316-075-7.
- [5] KRAJ VYSOČINA. *Kraj Vysočina*. 20-20 Vision Graphics, 2002.
- [6] KRAJ VYSOČINA. *Dědictví minulosti*. Yashica, s. r. o., 2006.
- [7] ČECH, Luděk., ŠUMPICH, Jan., ZABLOUDIL, Vladimír., a kolektiv. *Jihlavsko*. 1. vyd. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 2002. ISBN 80-86064-54-9.
- [8] KRAJ VYSOČINA. *Zima na Vysočině*. Yashica, s. r. o.
- [9] RYGLOVÁ, Kateřina. *Cestovní ruch: soubor studijních materiálů*. 3. vyd. Ostrava: KEY Publishing, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7418-028-6.
- [10] KRAJ VYSOČINA. *Památky židovského osídlení*. 20 - 20 Vision Graphics, 2005.
- [11] NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY. *Almanach geografie*. Praha: Sanoma Magazines Praha, spol. s. r. o., 2006. ISBN 80-7026-267-2.
- [12] ŠTÝRSKÝ, Jiří., ŠÍPEK, Luděk. *Geografie turismu Evropy a světa s důrazem na působení genia loci a zážitkovou turistiku*. 4. vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2008. ISBN 978-80-7041-442-2.
- [13] HRALA, Václav. *Geografie cestovního ruchu*. 4. vyd. Praha: IDEA SERVIS, konsorcium, 2002. ISBN 80-85970-36-8.

Internetové zdroje

- [14] *MKS Třebíč: Městské kulturní středisko* [online]. [cit. 2012-02-07]. Dostupné z: <http://www.mkstrebic.cz>
- [15] *zJihlavy: Nezávislý Info Server* [online]. [cit. 2012-02-08]. Dostupné z: <http://www.zjihlavy.cz>
- [16] *Kraj Vysočina: Oficiální internetové stránky kraje Vysočina* [online]. [cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.kr-vysocina.cz>
- [17] *GIS Vysočina: Poznejme Vysočinu nástroji GIS* [online]. [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: <http://gynome.nmmn.cz/gisvysociny/>
- [18] *Vítejte na Vysočině: Turistický průvodce* [online]. [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://www.region-vysocina.cz>
- [19] *Český statistický úřad: Krajská správa ČSÚ v Jihlavě* [online]. [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: http://www.czso.cz/xj/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje
- [20] *Vysočina Tourism: příspěvková organizace* [online]. [cit. 2012-04-23]. Dostupné z: <http://www.vysocinatourism.cz>

Seznam obrázků

Obr. 1: Kraj Vysočina - okresy	24
Obr. 2: Půdní typy Vysočiny	26
Obr. 3: Klimatické oblasti Vysočiny	28
Obr. 4: Hydrologie na Vysočině	30
Obr. 5: Chráněná území	33
Obr. 6: Masarykovo náměstí v Jihlavě	39
Obr. 7: Státní zámek Telč	41
Obr. 8: Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře	42
Obr. 9: Bazilika sv. Prokopa	43
Obr. 10: Správní obvody obcí s rozšířenou působností v Kraji Vysočina.....	45
Obr. 11: Cyklotrasy na Vysočině.....	50

Seznam grafů

Graf 1: Počet hostů v ubytovacích zařízení v ČR v roce 2011	59
Graf 2: Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízení na Vysočině	60
Graf 3: Počet hostů v hromad. ubyt. zařízení v jednotlivých měsících roku 2011	61
Graf 4: Průměrná délka pobytu.....	63

Seznam tabulek

Tabulka 1: Přírodní parky na území Vysočiny	34
Tabulka 2: Národní přírodní památky na území Vysočiny.....	34
Tabulka 3: Hromadná ubyt. zařízení podle kategorie v Kraji Vysočina	52
Tabulka 4: Hromadná ubyt. zařízení podle kategorie a okresů Vysočiny	52
Tabulka 5: Počet hostů podle zemí v Kraji Vysočina.....	62